

Kiøbenhavn's
Universitets-Journal

udgiven

ved

Professor Jac. Baden.

Tredie Aargang.

Kiøbenhavn 1795.

Trykt hos Directeur P. W. Gøpffier, Hans Kongelige Majestæts
og Universitets Bogtrykker.

1842

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

Tredie Aargangs første Hefte.

I.

Fortegnelse paa de Candidater, som i Aaret
1794 ere indskrevne som Academiske Bor-
gere ved Kiøbenhavns Universitet.

A) Som have underkastet sig den offentlige
Eksamen.

3 April Maaned.

Den 24de

Claus Christian Schiøning, Privatist fra Kiøben-
havn = = Laudab.

Jens Weibel Neergaard, Privatist fra Bording-
borg = = Haud illaud.

Raemus Loren-Helms, fra Horsens Skole Haud illaud.
Oppebaaret i Skolen 39 Ndr.

Jochum Hiort, fra f. Sk. = Haud illaud.
Oppebaaret i Skolen 130 Ndr.

Oplagt for Academiet 47 Ndr.

Johan Landorph Holm, Privatist fra Odense Haud illaud.
Lauris Jessen, ligesaa = Non contemn.

Torsten Johnsen, fra Skalholt = Haud illaud.

Friederich Klodisch, fra Tolding Sk. = Haud illaud.

Friederich Ludvig Saltoug, fra f. Sk. = Haud illaud.

Rind Christian Storm, fra f. Sk. = Haud illaud.

Jochum Lindberg, fra f. Sk. = Non contemn.

Andreas Nahr, Priv. fra Roeskilde Non contemn.

Den 26de

Esild Salomon Lindegaard, fra Nyborg Sk. Laudab.
Christian Krogh, fra Kongenberg Sk. = Laudab.

med Udmærkelse.

Henrich Schou, Priv. fra Aalborg = Laudab.

Johan Voetius Hoier, Priv. fra Kiøbenh. Laudab.

med Udmærkelse.

Johan Bildsted, ligesaa = Laudab.

Johan Henrik Schou, ligesaa = Laudab.

Ingelricht Rosenbergh, Priv. fra Wiborg Haud illaud.

Peter Navnkilde, Priv. fra Aalborg Haud illaud.

Dines Guldberg Hoegh, Priv. fra Aarhus Haud illaud.

Malte Christian Stauning, ligesaa = Haud illaud.

3 October.

Den 14de

Carl Adolph Dionys Mourier, Privatist fra Kiø-
benhavn = = Laudab.

Christian Rasmussen, ligesaa = Haud illaud.

Johan Nicolai Rasmussen, ligesaa = Haud illaud.

Poul Rostoft, fra Kiøbenh. Sk. = Laudab.

Oppebaaret i Skolen 216 Ndr.

Oplagt for Academiet 122 Nd. 5 Mk. 11 Sk.

Peter Thonning, ligesaa = Haud illaud.

Oppeb. 153 Ndr. Oplagt 70 Ndr. 1 Mk.

Rind Jørgensen, ligesaa = Haud illaud.

Oppeb. 166 Ndr. Oplagt 74 Ndr. 9 Sk.

Simon Simonsen, ligesaa = Haud illaud.
 Oppeb. 153 Nldr. Opl. 86 Nldr. 3 Mk. 7 St.
 Simon Peter Scharling, ligesaa = Laudab.
 Oppeb. 154 Nldr. Opl. 58 Nldr. 4 Mk. 8 St.
 Peter Wilchen Heiberg, ligesaa = Haud illaud.
 Oppeb. 173 Nldr. Opl. 47 Nldr. 5 Mk. 1 St.
 Christlieb Buch Hallager, ligesaa = Laudab.
 Oppeb. 142 Nldr. Opl. 56 Nldr. 3 Mk. 11 St.
 Johan-Christian Møsted, ligesaa = Haud illaud.
 Oppeb. 178 Nldr. Opl. 82 Nldr. 1 Mk. 11 St.

Den 15de

Friderich Dore, fra Roestilde Sk. = Laudab.
 Oplagt 158 Nldr. 5 Mk. 12 St. *).
 Martin Thomsen Bredsdorff, ligesaa = Laudab.
 Oplagt 67 Nldr. 45 St.
 Ebbe Borch, ligesaa = Non contemn.
 Oplagt 119 Nldr. 68 St.
 August Lenk, ligesaa = Haud illaud.
 Oplagt 200 Nldr. 6 St.
 Peter Marquard Ohen, ligesaa = Haud illaud.
 Oplagt 115 Nldr. 88 St.
 Laurik Jessen Brandt, ligesaa = Haud illaud.
 Oplagt 27 Nldr. 68 St.
 Jens Knud Lund, ligesaa = Haud illaud.
 Oplagt 147 Nldr. 86 St.
 Hieronymus Nerbeck, ligesaa = Haud illaud.
 Oplagt 112 Nldr. 76 St.
 Peter Just, ligesaa = Non contemn.
 Oplagt 116 Nldr. 22 St.
 Søren Bendelboe, ligesaa = Haud illaud.
 Oplagt 121 Nldr. 90 St.
 Andreas Kornerup, ligesaa = Non contemn.
 Oplagt 96 Nldr. 68 St.

Den 16de

Friderich Christopher Grev Trampe, Privatist fra
 Odense = Laudab. med Udmærkelse.
 Laurik Andreas Hiort, Priv. fra Risbenh. Laudab.
 Christian Møller, ligesaa = Haud illaud.
 Eccard Christopher Drogager, fra Næschov Sk. Laudab.
 Jochum Wilhelm Holm, fra f. Sk. = Laudab.
 Hans Eiler Wolff, fra Wordingborg Sk. Laudab.
 med Udmærkelse.
 Oppeb. 30 Nldr. 2 Mk. Opl. 82 Nldr.

Niels Christian Spur, fra f. Sk. = Laudab.
 Oppeb. 11 Nldr. Oplagt 70 Nldr.

Peter Christian Holm, fra f. Sk. = Haud illaud.
 Oppeb. 155 Nldr. 4 Mk. Opl. 60 Nldr. 2 Mk.
 Ancher Anton Møller, fra Rønne Sk. = Laudab.
 med Udmærkelse.
 Niels Grønbeck, fra f. Sk. = Laudab.
 Niels Rafn, Priv. fra Narhuus = Haud illaud.
 Matthias Pleesner, ligesaa = Laudab.

Den 17de

Johan Wilhelm de Cederfeld Simonsen, Priv. fra
 Odense = Laudab.
 Peter Martin Poulsen, fra Bergens Sk. Haud illaud.
 Peter Krop Krogh, fra f. Sk. = Haud illaud.
 Salomon Olsen, fra f. Sk. = Haud illaud.
 Laurik Augustin Rodtvit, fra f. Sk. Haud illaud.
 Claus Feiman Dahl, fra f. Sk. = Haud illaud.
 Wilhelm Feiman Korn Christie, fra f. Sk. Laudab.
 Peter Henningsen, fra f. Sk. = Laudab.
 Christopher Andresen Grønbeck, fra f. Sk. Haud illaud.
 Peter Harboe Herberg, fra f. Sk. = Laudab.
 Heinrich Paaske Smidt, fra f. Sk. = Haud illaud.
 Andreas Undal Jersin, fra f. Sk. = Haud illaud.

*) Haud Candidaterne fra Roestilde Skole have oppebaaret i Skolen, er ikke blevet anmærket i deres academiiske Testimonier, og maatte derfor ogsaa her udelades.

Den 18de

- Johan Hammerich, Priv. fra Kiøbenh. Haud illand.
 Jens Jochum Gindrup, ligesaa = Haud illand.
 Johan Henrich Ludvig Maurenbrecher, ligesaa Laudab.
 Theodosius Anthou Bloch, Priv. fra Odense Haud illand.
 Lauritz Wang, ligesaa = Haud illand.
 Lauritz Kruse, Priv. fra Christiania = Laudab.
 Caspar Hagerup, fra Christianssand St. Haud illand.
 Oppeb. 126 Rdlr.
 Peter Kreidahl, fra f. St. = Haud illand.
 Oppeb. 125 Rdlr.

- Lars Gleerup, fra Aalborg St. = Haud illand.
 Oppeb. 136 Rdlr. 94 Sk.
 Niels Wadum Romer, fra f. St. = Laudab.
 Oppeb. 101 Rdlr. 26 Sk.
 Thomas Holst Winter, fra Herlufsholms St. Laudab.
 Carl Friderich Poul Manthey, fra f. St. Laudab.

Den 20de

- Matthias Wind Schandorf, fra Riber St. Laudab.
 med Udmærkelse.
 Oppeb. 57 Rdlr.
 Jacob Stephansen Gundorph, fra f. St. Laudab.
 Oppeb. 82 Rdlr.
 Matthias Matthesen, fra Odense St. = Laudab.
 Opl. 25 Rd. foruden Frosken Ernstes Stipendium.
 Wilhelm Holm, fra f. St. = Haud illand.
 Opl. 24 Rd. foruden Frosken Ernstes Stipend.
 Hans Wandal, fra f. St. = Laudab.
 Opl. 20 Rd. 4 Mk. foruden Frosken Ernstes Stip.
 Hans Hansen, fra f. St. = Haud illand.
 Oplagt 36 Rdlr.
 Niasmus Aagaard, fra f. St. = Non contemn.
 Opl. 21 Rd. 4 Mk. foruden det Vaggerste Stip.
 Matthias Axel Neuge, fra f. St. = Haud illand.
 Opl. 20 Rd. 4 Mk. foruden Frosken Ernstes Stip.

- Hans Lindegaard, fra f. St. = Haud illand.
 Oplagt 20 Rdlr. 4 Mk. foruden Frosken
 Ernstes mindre Stipendium.
 Axel Kehllet, fra f. St. = Non contemn.
 Opl. 22 Rdlr. 5 Mk. foruden det Vaggerste
 Stipendium.
 Niemer Timotheus Kehllet, fra f. St. Haud illand.
 Oplagt 22 Rdlr. 5 Mk.
 Hans Nabe, fra f. St. = Non contemn.
 Oplagt 20 Rdlr. 4 Mk.

Den 21de

- Ulrich Christian Wulff, Priv. fra Kiøbenh. Laudab.
 Jens Gade, ligesaa = Haud illand.
 Søren Gade, ligesaa = Laudab.
 Johan Brøchner, fra Horsens St. = Laudab.
 med Udmærkelse.
 Oppeb. 12 Rdlr.
 Jens Carl Winther, ligesaa = Laudab.
 med Udmærkelse.
 Oppeb. 93 Rdlr., Oplagt 37 Rdlr.
 Jens Hansen Frechland, ligesaa = Laudab.
 Oppeb. 103 Rdlr., Oplagt 60 Rdlr.
 Johan Christian Meden, ligesaa = Laudab.
 Oppeb. 15 Rdlr.
 Samuel Storch, fra Odense St. = Haud illand.
 Oplagt 20 Rdlr. 4 Mk. foruden Frosken
 Ernstes mindre Stipendium.
 Hans Christian Ortmann, ligesaa = Non contemn.
 Oplagt 30 Rdlr. 2 Mk. 8 Sk. foruden Frosken
 Ernstes mindre Stipendium.
 Johan Theilgaard, ligesaa = Haud illand.
 Oplagt 53 Rdlr.
 Christian Noos, ligesaa = Non contemn.
 Oplagt 17 Rdlr. 4 Mk.
 Hans Hasselbalch, Priv. fra Aalborg = Laudab.

- Den 22de
 Herman Peter Gudme, fra Wiborg St. Laudab.
 Oppeb. 90 Rdlr., Oplagt 50 Rdlr.
 Ove Christian Tolding, ligesaa = Haud illand.
 Jens Jacob Wodschou, ligesaa = Haud illand.
 Oppeb. 120 Rdlr., Oplagt 50 Rdlr.
 Hans Raon, ligesaa = Haud illand.
 Oppeb. 96 Rdlr., Oplagt 50 Rdlr.
 Niels Tillemann Hansen, ligesaa = Haud illand.
 Niels Krøe Müller, ligesaa = Haud illand.
 Oppeb. 88 Rdlr., Oplagt 45 Rdlr.
 Hans Christian Simonson, fra Randers St. Laudab.
 Oppeb. 134 Rdlr.
 Andreas Hofum Lund, ligesaa = Laudab.
 Oppeb. 34 Rdlr.
 Ulfas Kent Dyffel Sabolin, ligesaa = Laudab.
 Oppeb. 24 Rdlr.
 Christopher Schmidt, ligesaa = Laudab.
 Oppeb. 24 Rdlr.
 Christian Ludvig Sinding, ligesaa = Laudab.
 med Udmærkelse.
 Oppeb. 41 Rdlr.
 Den 23de
 Niels Olive Sidelman, fra Friderichsborg St. Laudab.
 Oplagt 62 Rdlr.
 Herman Dominicus Beckman Rehling, ligesaa Laudab.
 Oplagt 62 Rdlr.
 Jacob Andreas Wille, ligesaa = Laudab.
 med Udmærkelse.
 Oplagt 58 Rdlr.
 Peter Ernst Kunde, ligesaa = Laudab.
 Oplagt 62 Rdlr.
 Knud Christian Rosenkilde, ligesaa = Laudab.
 Oplagt 39 Rdlr.
 Peter Nicolai Kruckow, ligesaa = Laudab.
 Oplagt 39 Rdlr.
- Poul Johan Werner, ligesaa = Laudab.
 Oplagt 39 Rdlr.
 Adam Anthon Friderik Schrøder, ligesaa Haud illand.
 Oplagt 45 Rdlr.
 Christian Henrik Ernst Hoffmann, ligesaa Non contemn.
 Oplagt 54 Rdlr.
 Friderik Jochum Abel, ligesaa = Non contemn.
 Oplagt 53 Rdlr.
 Hans Christian Ørsted, Priv. fra Kiøbenh. Laudab.
 Andreas Sandoe Ørsted, ligesaa = Laudab.
 Den 24de
 Lauritz Roverud, fra Christiania St. = Laudab.
 Oppeb. i Skolen i Kost og Penge 217 Rdlr.
 Hans Hansen, ligesaa = Laudab.
 Oppeb. i Skolen i Kost og Penge omtrent 200 Rb.
 Friderik Schønning, ligesaa = Laudab.
 Oppeb. i Skolen i Kost og Stipendium 125 Rdlr.
 Johan Friderik Grøner, ligesaa = Laudab.
 Oppeb. i Skolen i Kost og Penge 124 Rdlr.
 Peter Iver Bøll, ligesaa = Laudab.
 Oppeb. i Skolen omtrent 110 Rdlr.
 Johan Just Hansen, fra Trondhiems St. Laudab.
 Matthias Heltberg, ligesaa = Laudab.
 Oppeb. 108 Rdlr.
 Hilmar Meincke Krogh, ligesaa = Laudab.
 Cornelius Steenbuch, ligesaa = Laudab.
 Oppeb. 58 Rdlr.
 Hans Christian Tellevsen, ligesaa = Haud illand.
 Lauritz Arendrup, ligesaa = Haud illand.
 Christian Quale, ligesaa = Haud illand.
 Den 25de
 Søren Fielstrup, fra Nyborg St. = Laudab.
 Jacob Hee, ligesaa = Laudab.
 Jochum Jørgensen, ligesaa = Haud illand.
 Ivar Hee, ligesaa = Haud illand.
 Christian Theisen, ligesaa = Haud illand.

- Franciscus Naehtegat, Priv. fra Kiøbenh. Laudab.
 Johan Christopher Koss Jordhøy, ligesaa Laudab.
 Friderik Vogt, Priv. fra Odense = Haud illaud.
 Ole Albert Midelfart, Priv. fra Trundh. Haud illaud.
 Peder Hammer Krøyer, fra Nyekjøb. St. Haud illaud.
 Søren Hiortsvang, ligesaa = Laudab.
 med Udmærkelse.
 Søren Lauritz Jørgemann, ligesaa = Laudab.
 Den 27de
 Søren Olsen, Priv. fra Kiøbenhavn = Laudab.
 Jacob Bering Hahn, fra Aarhus St. Laudab.
 med Udmærkelse.
 Waldemar Henrik Rothe, ligesaa = Laudab.
 med Udmærkelse.
 Oppeb. 45 Nldr.
 Jeremias Müller Secher, ligesaa = Laudab.
 med Udmærkelse.
 Jens Valthasar Krarup, ligesaa = Laudab.
 med Udmærkelse.
 Oppeb. 14 Nldr.
 Jens Harter Gyberg, ligesaa = Haud illaud.
 Oppeb. 40 Nldr.
 Johan Kruse Winding, ligesaa = Laudab.
 Oppeb. 95 Nldr.
 Peter Brenstrup Dorschus, ligesaa = Laudab.
 Oppeb. 83 Nldr.
 Jørgen Christian Funder, ligesaa = Laudab.
 Oppeb. 75 Nldr.
 Peter Georg Bohr, fra Helsingørs St. Laudab.
 Oppeb. 208 Nldr. 3 Mk., Opl. 268 Nldr. 3 Mk.
 Nicolai Enegaard, ligesaa = Laudab.
 Oppeb. 143 Nldr. 3 Mk., Opl. 188 Nldr. 3 Mk.
 Johan Friderik Saabye, ligesaa = Laudab.
 Oppeb. 79 Nldr. 3 Mk., Opl. 110 Nldr. 3 Mk.
 Den 28de
 Engelbret Hesselberg, Priv. fra Kiøbenh. Haud illaud.
 Svend Larsen Svendsen, Priv. fra Slagelse Laudab.
 Philip Wilhelm Nicoll, Priv. fra Bergen Haud illaud.
 Joar Cornel. Prahl, ligesaa = Haud illaud.
 Georg Daac Schult, Priv. fra Christiania Haud illaud.
 Friderik Michael Lund, fra Slagelse St. Laudab.
 med Udmærkelse.
 Oppeb. 75 Nldr., Oplagt 118 Nldr.
 Christian Ulrich Topp, ligesaa = Haud illaud.
 Oppeb. 175 Nldr., Oplagt 212 Nldr.
 Matthias Hvistendahl Galschier, ligesaa = Laudab.
 med Udmærkelse.
 Oppeb. 52 Nldr., Oplagt 95 Nldr.
 Niels Nyegaard, ligesaa = Laudab.
 Oppeb. 110 Nldr., Oplagt 147 Nldr.
 Caspar Wilhelm Smith, ligesaa = Laudab.
 Oppeb. 140 Nldr., Oplagt 180 Nldr.
 B) Privatinkriberede uden offentlig Examen.
 Avemenes Cimber Hindberg.
 Conrad Friderik a Schmidt — Hifseldef, Philosophiæ
 Doct. & AA. LL. Magister.
 Gotfried Peter Høvinghoff.
 Christian Støcken.
 Poul Edvard Næmussen.
 Johannes Sibel.
 Poul Scheel fra Tjeboe.
 Dionysius Guldberg Høegh.
 Nasmus Næmussen fra Odense.
 Christian Faber fra Odense.
 Peter Næsbølle fra Kiøbenhavn.
 Johan Phillip Schellenberg fra Bogtland.
 Knud Crongaard fra det Slesvigke.
 Tycho de Hoffman fra Colding.
 Jens Christian Fogh, Stiftsrevisor i Aarhus Stifs.
 Johan Otto Rotwitt fra Kiøbenhavn.

II.

Theologisk Embedsexamen i Julii og October
Qvartaler 1794.

I Julii Maaned.

Den 8de

Nicol. Stockholm Haud illaud.

Andr. Ipsen Laudab.

Den 10de

Laur. Nielsen Haud illaud.

Petr. Willumsen Suel Haud illaud.

Martin Wendelboe Münster Haud illaud.

Gerh. Heinow Gad Haud illaud.

Den 14de

Joh. Abrah. Wessel Haud illaud.

Vincent. Stoltenberg Haud illaud. ob specim.
script.

Jac. Petr. Münster Laudab.

Den 15de

Andr. Petr. Meden Laudab.

Christoph. Cleerup Laudab.

Adam. Guilielm. Bekkerfen Laudab.

Den 16de

Christ. Mich. Aspach Haud illaud. ob specim.
script.

Paul. Roth. Non contemn.

Andr. Gaertner Immaturus.

I October Maaned.

Den 16de

Frid. Ebbesen Laudab. & quidem egregie.

Joh. Ern. Plešner Laudab.

Sever. Warthoe Laudab.

Den 17de

Gunder Langberg Laudab. & quidem egregie.

Thyro Bøggild Haud illaud.

Den 20de

Thom. Trojel Laudab.

Christ. Frid. Temler Gottschalk Laudab.

Den 21de

Christ. Alinstrup Haud illaud. ob specim. script.

Frid. Mannestad Haud illaud.

Thom. Hee Immaturus.

Den 23de

Erasm. Andr. Eibe Non contemn.

Petr. Hübergh Haud illaud.

Joh. Henr. Weise Haud illaud. ob specim. script.

Den 24de

Joach. Otto Warthoe Haud illaud.

Erasm. Masinussen Non contemn.

Stephan. Hansen Non contemn.

Den 27de

Hieron. Laub. Laudab.

Schach Carol. Imman. Fogh Haud illaud.

Den 30de

Laur. Baggesen Non contemn.

Petr. Friis Haud illaud. ob specim. script.

Joh. Landstad Haud illaud.

III.

Juridisk Embedsexamen.

a) Julii Qvartal.

Latinisk Examens theoretiske Prøve.

Junii 1794.

Den 7de

Lieutenant Janus Vech Gottsche Laudab.

Erasmus Dilgaard Haud illaud.

Arnas Sivertsen Haud illaud.

Den 11te

Valentinus Nicolaus Mangor	Laudab.
Jonas Scheving	Haud illand.

Latinsk Examins practiske Prøve.

Junii 1794.

Den 28de

Johannes Ernestus Dichman	Laudab.
(til theoretisk Examen den 23de April 1792 med Char. Laudab.)	
Petrus Christianus Daggert	Laudab.
(til theoretisk Examen den 20de Junii 1792 med Char. Laudab.)	
Lieutenant Janus Vech Gottsche	Laudab.
Jonas Scheving	Haud illand.

Dansk Examins theoretiske Prøve.

Junii 1794.

Den 20de

Andreas Massen Nørup	Beqvem.
Anders Hansen	Beqvem.
Peter Meyer	Beqvem.
David Sommerfeldt Weideman	Beqvem.

Den 21de

Friiderich Christensen	Beqvem.
Niels Kühr Gad	Beqvem.
Søren Baumann	Beqvem.
Jens Christian Rier	Beqvem.

Dansk Examins practiske Prøve.

Junii 1794.

Den 28de

Peder Jørgen Corßen	Bel.
Christian Ludvig Scheidt, Kynning	Bel.
Andreas Massen Nørup	Bel.
Anders Hansen	Bel.

David Sommerfeldt Weideman	Bel.
Jens Christian Rier	Bel.

b) October Quartal.

Latinsk Examins theoretiske Prøve.

October 1794.

Den 15de

Johannes Nansen	Laudab.
Christophorus Abelseth Wøller	Haud illand.
Nicolaus Lumbholz	Laudab.

Den 18de

Johannes Rierulf	Haud illand.
Abrahamus Thulstrup	Haud illand.

Latinsk Examins practiske Prøve.

November 1794.

Den 4de

Johannes Nansen	Laudab.
Nicolaus Lumbholz	Haud illand.

Dansk Examins theoretiske Prøve.

October 1794.

Den 22de

Jacob Bunnegaard	Beqvem.
Engelbreth Erichsen	Beqvem.
Christopher Richardt	Ey Ubeqvem.
Peter Holm	Ey Ubeqvem.

Den 25de

Hans Hartmann	Beqvem.
Jørgen Thaarup	Ey Ubeqvem.

Den 29de

Andreas Marcmann	Beqvem.
Jens Esmarch	Ey Ubeqvem.
Nicolai Herman Hugsburg	Beqvem.

Dansk Examens practiske Prøve.

November 1794.

Den 4de

Johan Friderich Reinhardt	=	Femmelig Vel.
Alexander Schouw	=	Femmelig Vel.
Andreas Gottlieb Berg	=	Vel.
Jacob Bunnegaard	=	Femmelig Vel.
Engelbreth Erichsen	=	Vel.
Hans Hartmann	=	Femmelig Vel.

IV.

Winterforelæsninger ved Universitetet *).

Theologernes Forelæsninger.

Claus Frees Horneman, Dr. og ordentlig offentlig Lærer i Theologien fortolker offentlig Cicero's Bøger om Pligterne; privat fortsætter han sine exegetiske Forelæsninger over Jesajas, Christi Samtaler og Pauli Breve. Han vedbliver at lede de Studerendes practiske Øvelser.

D. G. Moldenhawer, Dr. og o. o. Lærer i Theologien forklarer offentlig Menneskeslægten's ældste historiske Monumenter af første Mosebog. Privat vedbliver han at foredrage den dogmatiske Theologie efter Morus, samt at forklare den christelige Sædelære, og fortolker Brevet til de Hebræer.

M. Nicolai Edinger Halle, Dr. og o. o. Lærer i Theologien, samt Biskop i Sieland, holder catechetiske Forelæsninger over den evangelisk-christelige Religionsbog, og gaar de Studerende tilhaande ved homiletisk-catechetiske Øvelser og et literariskt Colloquium, samt fortsætter sine Forelæsninger over Bibelen.

Friderich Wünter, Dr. og o. o. Professor i Theologien fortolker offentlig Salomons Ordprog. Privat fortsætter han Kirkehistorien fra det Nicænske Møde, foredrager den 1ste Deel af historia dogmatum, og forklarer den naturlige Theologie.

Juristernes Forelæsninger.

Lauritz Nørregaard, offentlig Lærer i Lovkyndigheden foredrager offentlig Grundfærdningerne i den

*) Jeg bliver mine Læsere Efterretning om de ved Univ. holdte Sommerforelæsninger skyldig. Vel ere mig nogle af disse, paa min sædvanlige Anmodning, meddeelte; men deels i kan ganske saa, deels lidet oplysende for Publicum, da de fleste Lærere (som allerede til-orn er flect) henvisse til de trykte Lectionsfortegnelser, og forklare blot, at de der anmeldte Forelæsninger ere holdte. Med saadan Forklaring ere Journalens Læsere lidet riante, naar de ikke have denne Fortegnelse ved Haanden, eller kunne raadfore sig med samme. Jeg agter derfor heretter at giøre en Forandring med denne Artikel, og i Stedet for at anmelde de Forelæsninger, som i det forbigangne Halvaar ere holdte ved Universitetet, vil jeg anmelde dem, som i det tilkommende skal holdes, efter den trykte Lectionsfortegnelser's Forklaring. Jeg indseer vel, hvad Publicum fragaar ved denne Forandring; fornemmelig den Oplysning, det hidindtil ved Leilighed af hin Anmeldelse har faaet om de academiske Læreres private Tid, som Skribenter og Deeltagere i andre lærde Stykker. Men dette Tab kan overtes, naar det maatte behage mine Lærere Collegier og andre Universitetets Lærere, ved hvert Aars Udgang at give mig Notice om hvad lærde Arbejder og Forretningaer de foruden deres Embedslyster have haat med at giøre i det tilbagelagte Aars Forløb. Det er dog mere vasserde, især for vort Univ., hvor der ikke er mange Opmuntringer eller Anledninger til at blive Skribent, at give saadan Notice engang, end 2 Gange om Aaret.

almindelige Privatret og deres Anvendelse paa den danske og norske Ret. Privat forklarer han Ret til Tingene efter den danske og norske Ret; holder ogsaa Collegia examinatória.

Christ. Uldr. Detl. von Eggers, Dr. og overordentlig offentlig Lærer i Lovkyndigheden forklarer offentlig Personernes Ret efter de romerske-tydske Love; privat foredrager han Criminalretten efter de danske-norske Love, og underviser i den Stiil, som bør bruges i offentlige Forretninger.

J. F. W. Schlegel, Dr. og overordentlig offentlig Lærer i Lovkyndigheden forklarer offentlig den hypothetiske Naturens Ret; privat efterat han har tilendebragt Criminalretten, foredrager han Ret til Tingene efter de danske-norske Love, og bliver ved at gaae dem tilhaande, som vil forskaaffe sig Dvælse i at opløse juridiske Spørgsmaale skriftlig.

F. Thaarup, overord. Lærer, afsbilder Fædrelandets Forsatning geographisk og statistisk; er ogsaa til Tjeneste for dem, som vil have Forklaring over en anden Deel af Statistiken.

F. E. Hurtigkarl, Adjunct i det juridiske Facultet forklarer offentlig den absolute Naturens Ret. I andre offentlige Forelæsninger vil han oplyse Personernes Ret efter de danske-norske Love.

Medicinernes Forelæsninger.

J Christian Friis Kottbølls o. o. Lærers i Medicinen, Svagbed og Alder underviser den overord. Lærer i Anatomien, M. Horreboys Ungdommen i Anatomie og Physiologie.

Matthias Sartorff, Lærer i Medicinen og Jordemoderkonsten underviser offentlig fra Kl. 9 til 10 Jordemoderne i Jordemoder Hospitalet. Privat fra 4 til 5 forklarer han Grundene af Jordemoderkonsten efter sit System. Privatistime lærer hans Konstens

Operationer, tilligemed denne Videnskab's Literarhistorie; han forklarer ogsaa den medicinske Anthropologie i cursoriske Forelæsninger for Lyshavende efter Løders Elementer.

Jo. Clemens Tode, offentlig Lærer i Medicinen, giennemgaer offentlig de udvortes Sygdomme, som egentlig saa bør kaldes, efter Kalliseus Bærk; privat forklarer han udvalgte Recepter med idelig Hensigt til den almindelige Therapie og Pharmacie.

Friedrich Ludvig Bang, Dr. og Lærer i Medicinen, underviser som sædvanlig i den kliniske Medicin ved de Sygges Senge i Frederichs Hospital, og lader de Unge opsette Sygdoms Historier.

Arnold Nicolai Nasheim, Dr. og offentlig Lærer i Medicinen, samt Universitetets Seniors Vicarius, læser offentlig over Gaubii Pathologie; privat foredrager han Experimental-Physiken efter Krausenstein, Medicina forensis efter Mehger, og Saltenes Chemie.

Magnus Horreboys, Dr. i Medicinen og offentlig overordentlig Lærer i Anatomien, forklarer fra 12 til 1 Mandag, Tirsdag, Torisdag og Fredag offentlig Brystets og Underlivets Huelheders Anatomie, og disse Deles Physiologie; fra 11 til 12 de samme Dage lærer han privat Hiernens og Sandsernes Anatomie og Physiologie; Onsdag og Loverdag i en for Tilhørerne beqvem Time vil han privat afhandle Angiologien og Neurologien.

Jo. Sylvester Sartorff, Lector i Jordemoderkonsten, underviser Jordemoderne offentlig i Jordemodervidenskabens i Accouchementsinstituten.

Philosofernes Forelæsninger.

M. Abraham Kall, o. o. Professor i Historien, foredrager offentlig hvorledes Bøgers Læsning forsigtigt skal anstilles; privat læser han Kl. 10 Formid-

dag over Fædrenelandets Historie og andre udvalgte Stykker af det 18de Aarhundredes Historie efter Tilhørernes Behag.

M. Børge Niisbrigh o. o. Professor i Logik og Metaphysik, foredrager offentlig Logiken 3 Dage om Ugen, privat de øvrige Dage Metaphysiken fra 9 til 10. I andre Timer igientager han hvad som er bleven foredraget, giver Underretning om filosofiske Skrifter, og forklarer kortelig de nyere Philosophers Meeninger i Metaphysiken.

Thomas Dugge, o. o. Lærer i Mathematik og Astronomie, lærer offentlig de første Grunde i Optik, Katoptrik og Dioptrik fra 3 til 4 i de 3 første Dage i Ugen, de øvrige Dage i samme Time forklarer han privat den spheriske og theoretiske Astronomie. Han tilbyder sig ogsaa at underviise i de fysisk-mathematiske Videnskaber, isald nogen begjærer det.

M. Nic. Christoph. Kall, o. o. Lærer i de østerrlandske Sprog, lærer offentlig det arabiske Sprog fra 3 til 4; privat fra 10 til 11 bliver han ved at forklare Jesaias, og i en anden Time over de Uge i at læse en og anden historisk Bog af det gamle Testamente.

M. Jac. Baden, o. o. Lærer i Betsalenheden, giennemgaaer offentlig fra 4 til 5 om Aftenen udvalgte Vers af Catullus; privat fra 12 til 1 forklarer han Cicero's udvalgte Breve efter Stroths Samling, hvis Text Schulz har aftrykt. Privatstund tilbyder han sin Tjeneste i at øve Ungdemmen i den latinske Stil.

M. Lauritz Sahl, o. o. Lærer i det græske Sprog, bliver ved i cursoriske Forelæsninger at forklare Xenophons Socraticke Mærkværdigheder, fortolker Sophocles's Philoctet, og igientager denne Tragoedie, som han har gjort ved de forrige, ved Examination.

M. Jeremias Wolbife, o. o. Lærer i Mathematiken, foredrager offentlig fra 4 til 5 de første Grunde af Algebra: privat den rene Mathematik efter Kæsners Haandbog fra 12 til 1, og i en anden beqvem Time den anvendte Mathematik. Han tilbyder ogsaa sin Tjeneste, isald nogen forlanger en eller anden enkelt Deel af Mathematiken forklaret.

Stephan Fumars, Professor i det franske Sprog, foredrager Tirsdag, Torsdag og Fredag fra 12 til 1 Grundene i det franske Sprog, og giver sine Tilhørere Kundskab om de berømteste franske Skribenter i den skønne Literatur; fra 1 til 2 anfører han ogsaa dem som have Lyst til at skrive fransk.

Nicolai Elert, overordentlig Lærer og Bibliothekarius ved Universitetet, forklarer offentlig Onsdag og Lørdag fra 11 til 12 Heumans Indledning til Litterarhistorien.

Andreas Gamborg, o. overordentlig Lærer i Philosophien, lærer offentlig 3 Dage om Ugen Naturens Aet; privat i de øvrige Moralen fra 10 til 11. I andre Timer igientager han hvad der er foredraget; og vil ogsaa foredrage en anden Deel af den practiske Philosophie paa Forlangende.

Jacob Wolff, overordentlig Lærer i Mathematiken, foredrager offentlig Regnekonsten, saavel den almindelige som Bogstavregningen; privat forklarer han Elementargeometrien og den plane Trigonometrie: efter Karstens Haandbog Kl. 8 om Morgenens; ogsaa Infinitesimaltegningen i en anden beqvem Time.

Knud Pnye Mahbet, overordentlig Lærer i Esthetik, foredrager fra 4 til 5 Rhetoriken efter Eschenburg, 3 Timer om Ugen; i de øvrige forklarer han nogle berømte poetiske Stykker.

Jørgen Kierulf, Dr. i Philosophien og overordentlig Lærer i Historien, forklarer offentlig den romerske Stats-Historie efter Baden; privat de for-

menste europæiske Nigers Historie efter Meusel; ligesledes foredrager han den historiske Encyclopedie.

Conrad Friderich von Schmidt — Philosoph, Dr. og Mag. i Philosophien, oplyser Mandag og Tirsdag fra 4 til 5 de vigtigste Stykker i den critiske eller kantiske Philosophie, som henhøre til Sadelæren og den naturlige Religion. Torsdag og Fredag i samme Time fortolker han Pauli Breve til de Romere og Colossenser.

Christian Ramus, Dr. og M. i Philosophien, forklarer 5 Timer om Ugen nogle af Demosthenes's berømteste Talere; og forudsætter saavel en almindelig Notice om de ættiske Talere, som de Stykker af Atheniensernes Stats- og Borgerret, hvilke meest bidrage til at forstaae de græske Talere. I en anden Time forklarer han Hesiodi Digte, og ved Leilighed af hans Theogonie meddeeler Grækernes ældste Mythologie.

Ludvig Herman Tobiasen, Dr. i Philosophien, forklarer 4 Gange om Ugen de første Grunde af Analysis finitorum, og 2 Gange ugentlig Grundene af den mathematisk Geographie, især om geographiske Korters Forfærdigelse.

V.

Fundats for det Wisingske Legat *).

J. N. J.

Neder Rosenstand Goiske, S. S. Theologiae D. og P. O. ved Kiøbenhavns Universitet p. p. saa og p. t. Rector Universitatis, gjør herved bekiendt: at min fiere Onkle, nu Sal. Hr. Hans Wisings, forhen Herre til Odden i Benschel, har i sit Testament, dateret den 18de Januarii 1762, anordnet, at af hans efterladte Midler 5000 Rdlr. skulde anvendes til et Legatum, hvoraf tvende Tientimmer, Enker eller Jomfruer, af hans Slægt paa Fæderne eller Møderne Side, samt tvende Studentere af hans Familie skal aarlig nyde Renten saaledes, at Enkerne saalange de leve, og Jomfruerne indtil de sig i Egetskab begive, men Studenterne af Familien udi 4 Aar, om de sig enten i Kiøbenhavn opholde eller og ved Hielp af andre Stipendier reise udenlands, oppebære Renten.

Velbemeldte Sal. Testator har i sit Testamentes 17de Post begjært, at Professor Goiske herom vil giøre og opsætte en Fundats, da han, om godt synes, kan adskille Capitalerne, og lade den halve Deel blive under Academiets Direction og den anden halve Deel under Biskoppen af Aalborg hans Direction.

Altsaa haver jeg i Guds Navn efter saadan Begjering, med Overlæg og Hensigt til dette Legati

*) Denne Fundats læses vel i Appendix til den Xde Tome af Hoffmans Fundatser; men da dette Afskrift har adskillige Feil, hvoriblandt nogle ere ganske betydelige; saa har jeg her ladet Fundatsen afskrifte paa nyt efter den Original, som findes i Legatets Protocol, og er skrevet med Sal. D. Goiskes egen Haand. Jeg har tilføiet den af ham givne Underretning om den Sal. Testators Familie, i Anledning af Fundatsens 2den Art., hvilken i samme Bog findes indført, men savnes hos Hoffman. Den kan især være nyttig for de Enker og Jomfruer af Familien, som efter Fundatsen skal nyde Renten af den halve Deel af den legerede Capital, som er under Biskoppens af Aalborg Administration.

Bedligholdelse, Frugt og Vert i Fremtiden, om den til de tvende Studentere destinerede halve Capitals Rente gjort følgende Fundats.

Consistorium ombedes tienskerbødigt og formodes at ville under sin Omsorg og Direction indtage dette Legatum under Navn af Legatum Wislingianum; ligesom andre med deres Capitaler, der af Consistorio ere antagne. Naar Consistorium bevilger dette, skal der paa Legati Bekostning indrettes en Bog, hvori skal indføres 1) Fundatsen, 2) skal Stipendiariorum Navne og deres Qvittering for Pengene aarlig deri skrives, 3) i Fremtiden antegnes hvad der maatte falde at anmærke om Legati forhaabentlige Incrementis efter de Artikler som siden skal anføres.

Denne Bog leveres til hvert Aars Rectorem Magnificum, og af den ene Rectore til den succederende, da Rector Universitatis erbødigt ombedes at ville modtage dette Legati Renter af Qvatore Universitatis og dem til Stipendiarios uddele efter følgende Artiklers Indhold. Uddelings-Terminen kan være, naar Renterne saa betimelig ere indkomne, Dagen for St. Hans-Dag, som er den Sal. Testators Navnedag, da Dagen for St. Hans-Dag af ham selv er anordnet til Uddelingstid for nogle Renter af andre hans christelige Stiftelser.

I Art.

Da den Sal. Testator i sit Testaments 17de Post selv har anordnet, at de første Stipendiarium skal være en af Professor Gøsses og en af Hr. Hans Hemmers Søner, saa blive disse efter den Sal. Testators egen Anordning de første Stipendiarium.

II Art.

Stipendiarium ordinarii af den Sal. Testators Familie skal de Studentere anses at være, som ere Descendenter af dem, der kunde have arvet en Deel af den Capital, som tilhører dette Legato, om den ei dertil efter den Sal. Testators Billie skal anvendes. Saadanne Descendenter ere de, som nedstamme af den Sal. Testators Halvsødsfende paa Fæderne Side og af hans Sødsfendebørn paa Moderne Side *).

III Art.

Ingen maae nyde dette Stipendium, uden han opholder sig paa et Universitet, og ingen længere end 4 Aar.

IV Art.

Naar der ere flere end tvende Studentere af Familien Competenter til dette Stipendium, da udvalger Rector og Consistorium per plura Stipendiarium, cæteris paribus den eller de af Competenterne, som ere den Sal. Testator nærmest beslægtede; men naar der paa Competenternes Dygtighed eller Trang til dette Stipendium maatte findes nogen mærkelig Forskiel, bør den mere tages i Betragtning end nærmere Grad i Slægtskab, hvilket kommer overens med den Sal. Testators mig velbekjendte, og ved andre hans Stiftelser viiste Tænksomme.

V Art.

Ingen maae nyde dette Stipendium, naar han enten af Renter eller af andre Beneficiis beviiselig kan have 100 Rdlr. om Aaret og opholder sig ved dette Universitet; men dersom han reiser til udenlandske

*) See den hersefter ved Slutningen af denne Fundats meddeelte Oplysning om Familien.

Universtiteter i Tydskland eller længere fraaliggende Lande, da maae han nyde det, naar han ei uden dette Legato beviistlig kan have 200 Rdlr. aarlig Indtægt. Den, som af andre Beneficiis tilforn har havt ommeldte Indtægter, maae dog siden, naar de Beneficia cessere, nyde dette Stipendium. Den, som intet Beneficium, eller dog ei noget saa anseeligt Beneficium som forommeldte har havt, bør alligevel (ceteris paribus) foredrages den som tilforn har havt saa anseelige Beneficia.

VI Art.

En Student af Familien maae (naar ingen anden er, som efter næstforegaaende 5te Art. kan faae dette Stipendium) nyde det udi det samme Aar han deponerer. Naar han betimelig hos Rectorem Universitatis anmelder sig, maae Stipendium reserveres ham, indtil han kan blive efter foregaaende Examen inscriberet; men dersom han ei inden næste Aars St. Hans-Dag tager Examen Philosophicum med Charactere Laudabili eller Haud illaudabili, maae han ei nyde Stipendium det 2det Aar; dog maae det inderholdes og bie efter ham til følgende Aars St. Hans-Dag, om han inden den Tid tager Examen Philosophicum med en af de ommeldte Characterer. Sker det ei, da uddeles ei det indeholdte Stipendium, men leveres Qvætori tilbage, for at legges til Capitalen, hvilket af Rectore Universitatis udi Legati Bog anmærkes. Den saaledes forsømmelige Stipendiarius udelukkes som udueig, og en anden udvælges i hans Sted efter 5te Art. Indhold.

VII Art.

Hvert 5te Aar bliver for dette Legato som for Legato Fosiano, Svileaar, da Kenterne indeholdes for at samle efterhaanden et Incrementum. Naar

der i de Aar, som ei ere Svileaar, ikke Kulde findes ved Universtitetet tvende Studentere, som efter 5te og 6te Art. maae nyde dette Legato, da indeholdes ligeledes Kenterne af de 2 Portioner eller af den ene Portion, hvortil ingen fundatsmæssig Stipendiarius findes; og alle saaledes indeholdte Kenter samles til et Incrementum.

VIII Art.

Naar der af de efter 6te og 7de Art. indeholdte Kenter kan blive en Fond paa 500 Rdlr. og den paa Kente blive udsat under Navn af Appendix Legati Wislingiani, nyder hvert Aars Rector Universitatis den Kente, som et lidet Emolumentum og en liden Besønning for sin Uimage med Kenternes Modtagelse, Udlevering &c.

IX Art.

Naar der siden af de efter forommeldte 6te og 7de Artikler samlede Kenter kan blive en udsat nye Fond paa 1000 Rdlr., saa nyder en Filius Professoris Kente af de 1000 Rdlr. Naar der siden paa forommeldte Maader samles en nye Fond saaledes, at hver af de tvende Stipendiarius i Familien kan faae 100 Rdlr. aarlig, maae hver af dem nyde saameget, men ei mere, hvormeget end Legati Capital i Fremtiden maatte vore. Naar de tvende Stipendiarius af Familien deres Portion er voret til 100 Rdlr. for hver, maae ogsaa den tredie Portion for Filio Professoris ved oplagte Kente saaledes vore til 100 Rdlr. og ei høiere.

X Art.

Naar der videre i Fremtiden og Tidens Længde maatte efter 6te og 7de Artiklers Indhold blive samlet og paa Kente udsat en Capital paa 1000 Rdlr.,

maa gøres deraf et nyt Legatum, som skal kaldes Legatum Wislingianum Novum. Benterne af dette Legato maae den tredje Student af Familien, som sig ved Universitetet opholder, og efter II, V, VI Artikler kan nyde Stipendio, udi 4 Aar oppebærge; men skulde ingen Student af Familien dertil findes ved Universitetet, da oplegges Benterne, indtil dette Legatum Novum ogsaa voxer saaledes, at denne tredje Stipendiarius kan faae 100 Rdlr. aarlig.

XI Art.

Hvilearene continuere saaledes for dem, som ere af Familien, saavelsem for Professoris Filio, hver 5te Aar, paa det at Legatum bestomere kan voxer. Findes ingen fundatsmæssig Stipendiarius ved Univ. det Aar, der ei er Hvileaar, da maae Rector og Consistorium per plura udvælge Stipendiarior til de Portioner eller til den af dem, hvortil ingen af Familien findes; dog maae ingen saaledes uden for Familien udvalgt Stipendiarius faae Løste paa det for mere end eet Aar af Gangen, paa det der kan altid være efter Testamentet Portioner for to Studenter af Familien, om nogen siden maatte melde sig, naar det første Aar er forbi. Dersom to Studenter af Familien i næstfølgende Aar ei findes til Legatum, indeholdes Benterne af de Portioner eller af den ene Portion (om der kun een Student af Familien til Legatum det Aar findes). De saaledes samlede Benter samles til et nyt Incrementum, og saa alterneres fremdeles med Benteris Indsamling til Incrementum og deres Uddeeling til een paa den i denne Art. meldte Maade udvalgt Stipendiarius, hvert andet Aar, saalange ingen Student af Familien indfinder sig, og der ei med fuld Visshed vides, at Familien er uddød.

XII Art.

Naar det i Xde Art. ommeldte nye Legatum naaer sin Bert til 100 Rdlr. Bente, maae en Professoris Filius nyde det i 4 fulde Aar. Det 5te Aar bliver for det nye Legato Hvileaar. Findes der da i det 6te Aar nogen Student af Familien, maae han ligesledes nyde det i 4 Aar, og bliver da det 5te Aar igjen Hvileaar. Men findes ingen Student af Familien, da oplegges og samles Benterne til nyt Incrementum i de 4 Aar, og saaledes alternerer dette nye Legati Benter imellem Filium Professoris og en Student af Familien, eller Benternes Oplæggelse i de Aar, som en Student af Familien skulde have det. Skulde ingen Professoris Filius findes, som rettelstg efter Vte og VIte Artikler kan nyde dette Legato, naar det efter Ordenen tilfaldt en Professors Søn, saa maae Consistorium per plura vælge i hans Sted en anden Stipendiarius, som ogsaa i 4 Aar maae nyde det.

XIII Art.

Naar der i Tidens Længde af de efter VI, XI og XII Artiklers Indhold samlede Benter kan blive et nyt Incrementum paa 1000 Rdlr., oprettes deraf et nyt Legatum, som skal kaldes Legatum Wislingianum Novum Secundum, hvormed der forholdes efter X, XI og XII Artikler, og saaledes continueres steds i Fremtiden.

XIV Art.

Men naar der i Tidens Længde skulde blive saa mange Incrementer, at 4 Stipendiarit kunde faae hver 100 Rdlr., maae det næste Incrementum paa 1000 Rdlr. anvendes dertil, at dets Benter aarlig uddeles til Syge eller og yderlig fattige Studiosos i saa mange og saadanne Portioner, som efter Rectoris

og Consistorii gode Lykke bedst eragtes; hvad der af de Renter et Aar ei udgives, kan et andet Aar til samme Brug anvendes, og, om der fra de Udgiwter overbliver i nogle Aar saameget, at det paa Rente kan udsættes, bliver det stedse nye Førgjælle af dette Legato, som skal kaldes Legatum Wislingianum datum egenis Studiosis.

XV Art.

Naar Familien maatte vides gandske at være uddød, saa maae det daværende Consistorium om Brugen af dette Legati og Incrementorum Renter gjøre per plura saadan en Fundats eller Anordning, som kan eragtes nyttig til Studenteres Bedste; men om det i XIV Art. ommeldte Legatum inden den Tid kommer i Stand, maae det til den deri meldte Brug blive uforanderlig bestemt. Og skal dette Legatum med alle sine Incrementis bære Navn af Legato Wislingiano.

XVI Art.

En Stipendiarius maae vælge sig hvad for et løbtegt Studium som han selv vil, men han skal hvert Aar, inden han faaer Stipendium, med Attest fra den Professor eller de Professoribus han haver hørt, for Rector bevise, at han i det Studio er duelig, og med en Attest fra sin privato Præceptore, at om hans Forhold inter uskikkelig er privato Præceptori bekendt. Denne Fundats er efter een tilføen imel dem Consistoriales circulerende og approberet Concept saaledes indført i denne Protocol af

Peder Rosenstand Goiffe.

Kjøbenhavn d. 13de Junii 1763.

Til Underretning for Fremtiden gives om den Sal. Testators Familie denne Oplysning.

Paa Faderne Side havde den Sal. Testator Halvsødsfende 1) Sal. Jens Wisling, Ciere af Naxhuus Wølle; af hans Descendenter ere nu ingen, uden en Sønnedatter, Sal. Capitain Wislings Datter, der er, (saavidt jeg veed) ugift.

Sal. Hr. Lorentz Wisling, Præst i Sieland. Af hans Datter ere en Deel Descendenter: een som har Hr. Herfordt i Sængeløse, een som har Hr. Christensen i Lolland, een som har Hr. Troj i Norge: maaffee ogsaa endnu flere, hvis Navne jeg ei veed; men alle de som kan bevise sig at nedstamme fra Sal. Lorentz Wisling, der ingen Søner har efterladt sig, ere af den Sal. Testators Familie.

Hans Halvsøstre vare 1) Conferentsraadinde Benzen; af hendes Descendenter ere Hr. Oberstlieutenant Benzon ugift, og en Datter Sal. Justitsraad Jacobs Enke, som har Børn.

2) Sal. Conferentsraad Junges første Frue; af hende ere ingen Descendenter, uden Hr. Etatsraad Luydorfs Frue.

3) Scoutbänachtinde Thomsen; hendes Datter er Sal. Justitsraad Juledes Enke, som haver Børn; et. Frue Osten gift med en Major von Osten, Commandant et Sted i Norge; om hun haver Børn, veed jeg ei. Andre Descendenter fra Scoutbänachtinde Thomsen end de ommeldte tvende Fruer og deres Børn ere nu ei.

4) Frue Majorinde Schouw; efter hende er en Søn, som uden Tvivl er Regimentsquartiermester, og en Datter Oberstlieutenant eller Major Hofs Enke; saavidt jeg veed, har ingen af dem Børn.

Sødsfendebørn paa Faderne Side havde den Sal. Testator ingen, saavidt jeg veed, uden Descendenter af Sal. Generalmajor Pfort, Commandant paa Cronborg; de ere alle nu, saavidt jeg veed, uddøde.

Paa Moderne Side havde den Sal. Testator Sødfkændeberne, nemlig Børn af hans tvende Morbrødre og trende Mostre.

1) Hans ældste Morbrøder M. Hans Fos har kun en efterladt sig en Datter, af hvilken ingen Børn ere.

2) Hans anden Morbrøder M. Niels Fos, Sognepræst paa Søer, havde nogle Børn, af hvilke der ere en Deel Descendenter, som jeg ei alle kiender.

En Søn af ham er Regimentsfeldtkiører Fos i Holstien, af ham er een Søn i Live, som er hans eneste Børn, saavidt jeg veed.

Af Sal. M. Niels Fosses Døtre ere der en Deel Descendenter; blant dem Hr. Fos i Gladsaxe, en Riibmand her i Byen Heining Fos, og vel flere som jeg ei veed at nævne.

Den Sal. Testators ældste Moster var 1) Karen Fos, gift med Sal. Peder Rosenstand til Hessel; hendes ældste Datter er min Moder Bodil Margrethe Rosenstand; den af mine Sødfkænde som har Børn, er Maren Goiske, en Enke af Sal. Provst Friedenreich paa Møen; hendes Søner ere M. Christopher Friedenreich i Farum, og Capitain Mauritz Friedenreich; hendes Døtre ere 1) Margrethe, gift med en Riibmand i Stege, Joh. Jensen, som har Børn. 2) Christiana, gift med Hr. Professor Wadskær, som har Børn; trende ugifte Døtre, Cathrine, Adelphine og Ingeborg Friedenreich.

2) Sal. Karen Fosses anden Datter var Sal. Kirstine Malene Rosenstand, gift med Hr. Haverslev, Præst i Rødning tilsidt; efter hende er en Søn, Hr. Peder Rosenstand Haverslev, som har Børn og er Præst i sin Faders Sals Rødning udi Viborg Stift. Af ovenmeldte Sal. Kirstine Malene Rosenstands Børn i sit første Egteskab med Sal. Hr. Hans Lund, ogsaa Præst i Rødning, lever ingen uden Mette Ma-

rie Lund, Enke af Sal. Seier Grønfeldt i Ebbelose; hun har Børn.

Min Mormoder havde ogsaa en Søn M. Tøger Rosenstand, men af ham ere nu ingen Descendenter.

Den Sal. Testators anden Moster var Drude Fos, gift med Sal. Cancellieraad Peder Benzou til Havnø; af hendes Descendenter ere nu ingen, uden maaskee en Lieutenant Benzou, jeg veed ei om han endnu lever, ei heller om han har Børn.

Den Sal. Testators tredje Moster var Sal. Søster Fos, gift med Sal. Raadmand Christopher Hammer i Aalborg; af hende er ingen Descendenter som have Børn, uden Hr. Hans de Hemmer, Provst i Sønder-Herred, Sognepræst til Lyngby og Albøge i Karhuus Stift. Han har mange Børn, og det er een af hans Søner, som efter Testamentet skal være een af de første Stipendiarii.

Det er den Oplysning, som jeg i den Materie kan give. Skönt den ei er fuldstændig, saa kan den dog være efterrettelig; thi alle de, som kan efter Sundtatsens V. Art. anses som Stipendiarii af Familien, skal nedstamme fra den af de i denne Efterretning anførte den Sal. Testators Slægtninger.

Peder Rosenstand Goiske.

Den 13de Junii 1763.

Med saa megen Flid og Nødsigtighed denne Sundtats er freven, saa vil man dog vanskeligt kunne love sig dens nødsigtigste Efterlevelse, især i Fremtiden, naar Capitalen vorer, og de adskillige anordnede mindre Legater skal oprettes af Incrementerne. Hvor let i denne Mangsaldighed af Skud, der udspire saa at sige fra den samme Hovedstamme, at forglemme noget, eller at forvekle det eene med det andet! Det er seiden Urebeligbed, som forvolder saadan Tilside-

sættelse af Fundatsen. Uredelighed kan vel begaaes af enkelt Mand, men at et Collegium af 16 Mænd skulde blive eenige i at begaae, eller at understøtte een imod Fundatsen begaaet Feil, allerhelst hvor de selv ingen Fordeel kunde have deraf, men undertiden Skade, er ikke troeligt. Men Skjædesløshed og Glemfomhed er menneskelig; Fundatsen haves ikke altid i frisk Minde, eller misforstaaes, just da oftest, naar Fundator troer at have forsikret sig sin Villies Efterlevelse til evig Tid ved de strengeste Cauteler og Forskrifter, og at have paalagt sine Efterkommere de strammeste Baaud, men som ofte mere opholde Gangen, end lede den. Alle Lærde ere desuden ikke oplagte til Regnskabsførere; i den bedste Meening følge de deres Formænd, naar i en Nad af Nar ingen Erindringer eller Antegnelser ere giorte mod deres Regnskaber, og overalt berolige sig med, at Fundatsens Hovedhensigt er opnaaet, som er Capitalernes Conservation, og Renternes nyttige Anvendelse.

Den Wisningste Fundats var ikke mange Nar gammel, førend man opdagede en betydelig Feil i dens Udøvelse. Man havde ikke forsømt at forøge Capitalen med de efter VI og VII Artikler opsparede Renter; men man uddeelte Renten af den hele saaledes forøgede Capital til Stipendiarii, uden at oplægge noget for det i VIII Art. befalede Appendix Wisningiani. Denne Feil opdagede Hr. Professor Abrah. Kall i sit Doctorat 1784. Da hans Descendenter ere berettigede til at nyde got af dette Familielegat, var det ham saa meget mere om at giøre, at see det bragt og holdet i tilbørlig Orden. Efter den Tid nyde Stipendiarii ikkun Renten af den første Capital 2500 Rdlr., som beløber sig aarlig til 46 Rdlr. 5 Mk. 4 Sk. for hver. Rector som Ephorus beregner sig Renten af 500 Rdlr. efter VIII Art., og det Overhydende henlægges til Capitalens Fremvært. Capi-

talen beløber sig efter det til 11te Junii f. N. aflagte Regnskab 3260 Rdlr., og Beholdningen hos Ephorus 18 Rdlr. 2 Mk. 11 Sk.

De nuværende Stipendiarii ere: 1) Emanuel Wadsstier, som har nydt Legatet i 3 Nar. 2) Marcus Peder Rosenstand Wøldike, som har nydt det i 2 Nar.

VI.

Fortegnelse paa Alumni paa Communitetet den

1 Januarii 1795.

Ulr. And. Rhode (Prodekanus) af Communitet.	1790 8 Mart.
D. Gottschalch	8 Mart.
Hans Mossin Schiødt	} = 1 Junii.
Valentin Mik. Mangor	
5 Andr. Jak. Lund	} = 14 Junii.
Ludv. Mik. Melchior	
And. Brännike	} = 8 Novbr.
10 Jo. Fæster	
Frants Krist. Thestrup	} = 20 Decbr.
10 Adolf Petersen	
Pet. Hans Münster	} = 1791 13 Junii.
Jonas Frost	
Ole Devegge	} = 3 Octbr.
Hend. Smith	
15 Pet. Rosenstand Goische	} = 3 Octbr.
Krist. Gorm Liimkilde	
Hend. Konr. Jørgensen	} = 3 Octbr.
Jo. Krist. Flemmer	
Karl Gustav Flemmer	} = 3 Octbr.
20 Krist. Bedsted	
Immanuel Jermitin	

	Holg. Nørdam			130	Ved. Matth. Tjestrup	=	29 Septbr.
95	Lars Brogaard Knudsen	}	16 Decbr.		Klaus Unger Lund	}	= 6 Octbr.
	Sev. Warthoe						
	Jo. Mik. Eileman						
	Krist. Steenholm Stolpe						
	Jo. Hieron. Hansen						
100	Jens Strarup			135	Ved. Hierling		
	Sev. Busch Bruun	}	= 23 Decbr.		Elers Rødt	}	= 13 Octbr.
	Kristof. Vossius Heide						
	Mik. And. Harts						
	Jo. Jørg. Nielsen	}	= 30 Decbr.	140	Jens Sommer	}	= 3 Novbr.
105	Jo. Jøns						
	Thom. Kristof. Birchhusen	=	1794 3 Martii.		Jo. Kristof. Westen	}	= 3 Novbr.
	Sev. Møller	=	31 Martii.		Thomas Baildon Jerslev		
	Ole Tønder	=	7 April.		Poul Fenger	}	= 17 Novbr.
	Gunder Langberg	}	= 14 April.	145	Kornel. Steenblof		
110	Sev. Willumsen						
	Georg Frid. Weinschenc	}	= 21 April.		Krist. Quale	}	= 22 Decbr.
	Niels Sommer Bergenhammer						
	Immanuel Wadskær	=	28 April.		Laur. Arendrup	}	= 22 Decbr.
	Frid. Beck	}	= 5 May.	150	Niels Jac. Volbroe		
115	Sev. Rabell						
	Martin Møller						
	Mik. Sev. Rasming	}	= 12 May.		Jo. Mik. Schou	}	= 22 Decbr.
	Torst. Johnson						
	Mar. Ludv. Hiørth	}	= 30 Junii.		Poul Thorup	}	= 22 Decbr.
120	Mik. Krist. Søb						
	Masmus Thorsen						
	Wilh. Neess	}	= 7 Julii.		Jo. Hieron. Hoff	}	= 22 Decbr.
	Krist. Kont. Henne						
	Jo. Hend. Monrath	}	1794 14 Julii.		Karl Wl. Amundin	}	And. Gamborg.
125	Eiler Schavland						
	Wl. Frid. Winther						
	Boje Rasth						
	Jens Krist. Olesen	}	= 29 Septbr.			}	
	Jo. Schreiber						

VII.

Candidater til det extraordinaire Communitets-
Stipendium i Maret 1794.

Da Communitetet har et anseeligt aarligt Overflud over sine reglementerede Udgifter, og de Studerendes Antal som trængte til dette Beneficium, aarlig vøxer, men man alligevel har sine mig ubekjendte Ansøgere,

Hvorfor man ikke vil forsøge Antallet af de ordentlige Numner: saa har det theologiske Fakultet udvirket Kongelig Tilladelse til aarlig at anvende 400 Rdlr. af dette Overskud til 20 Trængende, som ellers ingen andre academiske Stipendier nyde. De her anførte 20 Candidater for forrige Aar skal være valgte af et Antal af henimod 150 Ansøgende. Fakultetet har ladet deres Navne circulere i Consistorium, for at være sikker paa, at de ingen academiske Stipendier nyde; men for Hielp af private Legater, som ikke staae under Universitetets Administration, har det ved denne Omsorg ikke kunnet sette sig i Sikkerhed; ligesom Universitetet heller aldrig vil blive nøie underrettet om de sande Trængende, naar saadan privat Hielp ikke bliver offentlig bekendtgjort. At det theologiske Fakultet eene har udnævnt Candidaterne, bør man ikke undres over, naar man veed, at dette Fakultet endnu vedbliver eene at bortgive de ledige Pladser paa Communitetet og Regentzen, uagtet Publicum er blevet underrettet om den i Skolecommissionentagne Beslutning, at de øvrige Fakulteter skulde herefter deeltage i disse Pladsers Besættelse med det theologiske.

- 1) Barthold Christian Møller e schola Herloviana.
- 2) Søren Bræstrup e sch. Ripensf.
- 3) Jo. Frid. Ahrends e privata Havn.
- 4) Jo. Petr. Herbst e priv. Havn.
- 5) Claus Unger. Lund e sch. Othin.
- 6) Bøye Rasch e sch. Ronnensf.
- 7) Ulr. Frid. Winther e sch. Aalborg.
- 8) Jac. Høphoff e sch. Hottersn.
- 9) Jac. Kiær e sch. Ripensf.
- 10) H. J. Petersen e sch. Othin.
- 11) Joh. Schreiber e sch. Roskild.
- 12) Joh. Hieronymus Hoff e Gymnas. Othin.
- 13) H. Lynnesen e sch. Christiansf.

- 14) Marcus Ludv. Hiorth e sch. Rönnefsf.
- 15) Joer Georg Hvalsoe e sch. Fridericiana.
- 16) Jac. Henr. Schmalz Lind e priv. Aalborg.
- 17) O. Lund e sch. Roeskild.
- 18) Matth. Digel e sch. Orthing.
- 19) Preben Lihme e sch. Orthing.
- 20) Gabriel Heiberg e sch. Bergensf.

VIII.

Klage over Studenternes Opsørsel mod Adelen, og deres Overdaadighed i Klagedragt for 150 Aar siden. Uddraget af Actis Consist. den 31 Martii 1645.

”Bispen (Brochman) berettede: at Rigens Cancellar lod sig med mange Ord vidtløftigen mærke, hvorledes at Studenterne skulde sig usinligen imod Adelsstand forholde, med usømmelige Ord og Vedernavn, med Naaben af Binduerne efter Adelen paa Gaden, og med Steen at slaae efter Adelen: og Studenterne som ligge udi Borgernes Huse med deres Ord og onde Exempel at være Aarsage og Anledere til adskillig Spot, som af Borgereskabet mod Adelsstanden sees. Og der han svarede, ikke at være nok saadant Studenterordenen at estersiges, men hertil Vidnesbyrd fornøden at udtraves, ikke tvivlendes, at dersom nogen af Studenterne blev saadant lovlig overbeviist, Rectorem og Professores jo da deres Embede at skulle esterkomme, saa at de baade for Gud og hoi Dyrighed, skulde være undskyldede. Da svarede Jørgen Kruse, som tilstøde var, at han kunde ikke andet end

give tilkiende, hvad Modvillie *) trende Studentere havde gjort ham paa Skuden, der han reiste fra Jylland, og om Matten med andre maatte uden for Kars forblive: nemlig at uanseet han dem om Dagen med Mad og andet, som han med sig havde, paa bedste Maade, efter Veiligheden, havde trakteret: ikke desmindre, det han om Matten laae inde i Kahyten, hvor nogle af Folkenes, som paa Skuden var inde med, deres Madposer vare indlagte, og de dem efter Begiering ikke kunde bekomme, eftersom han formeente de Matten over uden Veden sig vel kunde behielpe, da gjorde to Studentere, som vare paa Skuden, sig meget unyttige **), og k mme for Kahyted ren, og Madposerne, som ikke vare deres,  skede med haarde Ord. Og der han ikke deres Villie vilde efterkomme, truede de, og gjorde hos de andre i Skuden, iblant anden Tale, saadan en Syllogisum om ham.

Den, som forholder vores egne Folk deres Mad, og ikke vil lade den f lge, er verre end en Svenske.

Denne Herremand, her er paa Skuden, forholder disse godt Folk deres Mad.

Derfore er han verre end en Svenske”.

”Og iblant andet skulle samme Personer, som han meener, kaldet Herrem ndene Harem nd. Og blev der paa Kahyted ren malet en Hare: dog kunde han ikke egentlig sige, om nogen af Studenterne det havde gjort. Hvorpaa Vi-

spen var begi rendes at vide deres Navne, som saadant paa Skuden skulle have gjort. Da bad Nogens Cancellor Hr. Just H g ham, at han med egen Haand Personerne skulle optegne; hvilket han og gjorde. Og vare deres Navne disse efter hans Antegnelse med egen Haand underkrevet:

En Bierings S n i Viborg.

Christen Naemusens S n i Viborg.

En Pr steson ved Hobroe eller H lstbroe,
kaldes Jens Andersen.

J rgen Kruse
egen Haand.

”Derester svarede Bispen: at efterdi, om saa i Sandhed var, vilde mueltigen udgaae paa ignominiosa exelusione, var det ikke nok, at den gode Mand skrev deres Navne med egen Haand, men vilde s res rigtig Bevtis, eftersom ingen udi deres egen Sag vidne kan. Da indfaldt den gode Herre, Hr. Just H g med disse Ord: at J rgen Kruse kunde skrive nogle af dem til, som havde v ret samme Tid med paa Skuden, og tage deres Seddel og Bevtis derpaa. Hvor: til Bispen igien svarede: at saadant ved Ced til Ting vilde forrettes, og Personerne dertil lovligen kaldes. Og lovede Bispen samme Tid efter vidtl stlig Discours herom, dette at referere til Magnif. Rectorem; hvilket han og bekiendte sig i Aftes, strax han gif fra Nogens Cancellor, at have gjort”.

*) Det tydske: Muchwille. Man finder en Deel tydske Ord paa denne Tid optagne i Sproget, som siden have tabt sig. Arild Hvidfeldt havde ind ort en Deel saadanne i sine historiske Værker.

**) Atter saadant et tydske Ord, hvilket dog ogsaa forekommer i Wedels Saga; hvor det sammenf ies med Raadmandet, it. med trodsig.

"Herforuden lod samme Tid velbemeldte Nogens Cancellar sig mærke, baade sig og andre gode Mænd, at have største Mishag udi den allemødiffe Dragt, som Studenterne, andre til Forargelse, fører. Og der Bispen hertil svarede: at han tyktes den største Deet å la mode stod i, at baade Burer og Ervie vare bar kueslidte og undertiden revne, saa at baade han og andre godt Folk i Academiet maatte komme dem til ringe Undsætning at bøde Klæderne med, tog den gode Herre det noget haardeligen op, og af christelige Jver, som Bispen ikke andet kunde mærke, talde med mange Ord om deres Nemmer, og Silkebaand og Knæbaand, og andet mere, som han sagde sig ikke altsammen at kunde ihukomme. Hvortil der han replicerede, Universitetet mopen hvert Nar, ved publicum programma all Luxum in vestitu med anden Uffikselighed alvorligen at forbyde, formeente den gode Herre ikke nok at vare at forbyde, men og at man i Gierningen burde at bevise, at man holdt over Forbudet. Hvilket Bispen altsammen, efter den gode Herres Begiering, iliggemaade haver ladet Magnif. Rectorem viide. Og sagde Bispen herhos til Slutning, at han ikke kunde erindre alle Ord i sig selv, som samme Tid bleve talte, men dette som nu forskrevet staaer, at have været Summen og Meeningen paa samme Colloquium, saavidt han deraf kunde fatte og forstaae".

"Paa denne Bispens Relation begierede Magnif. Rector Professorum Meening at viide, hvad han herudi skulle giøre. Professores formeente, at Rector kunde give Hr. Cancellar Just Høj tilliende saadant af Bispens paa Consistorio proponeret at vare, og Professores nu dersere

venligen begiere at maatte faae at viide, hvo de skulle vare, som her i Byen haver raadet efter Adelsfolk og slaget med Stene efter dennem, og naar saadant skulle vare skeet. Item, i hvad Huse de Personer skulle ligge, som give Borgerskabet Antodning til Ufkinhed imod Adelen: at Professores ratione officii kunde alvorligen animadvertere paa dem. Desligeste at Sorgen Kruse vilde skrifseligen indlegge sit Klagemaal med tilbørlig Bewiis imod de tvende Studiosos.

Belangende Klædebragten, da skal efter følgende tages i Akt og Studiosi derom alvorligen formanes og advares: først i Communitet, og siden enhver hos sin privatam Præceptorem, at de decenter bære deres Haar, efter Programma, og aflægge deres Nemmer omkring Livet og Knæerne, tillukke deres aabne Ermer, afflasse deres vide Stovlekraver, med mere Uffikselighed. Men saafremt de ubi Communitetet ikke strax tilbørligen rette sig herefter, men understaae sig pertinaciter med noget saadant at komme i Communitetet eller uden for at bære, da skal de strax privates mensla regia, og ikke tillades at komme derind igien. De som ere uden Communitetet og ikke rette sig efter denne Befaling, skal af Rectore eller Præceptoribus citeres til Consistorium og straffes for Uffikselighed".

IX.

Et vigtigt critisk Biedrag til Vitruvius, paa
Universitetets Bibliothek i Kiøbenhavn —
meddeelt af Prof. Lork. Baden i Kiel.

Islant Universitets-Bibliothekens Sielendheder for-
tiener en besynderlig Opmærksomhed et Exemplar af
Vitruvius, hvis Stand alle ti Bøger igiennem til-
byder et usædvanligt Forraad af Varietates lectionum,
hvilke man af eet Haandskrift neppe kunde vente sig
paa eengang, og derfor mueligviis ved fleres Colla-
tion efterhaanden maae være samlede og bragte her-
hid. Saaledes forholder det sig ogsaa virkelig. End-
skjønt den ufejlrettelige Overskrift ved Præfatio li-
bri primi i Exemplaret, som lyder saaledes: Emen-
dationes in Vitruvium ex Vet. Cod. Bibliothecæ
Schol. Rip. lertelig kunde forlede nogen til at spørge
efter en Codex Vitruvianus paa Ribe Skoles Bi-
bliothek, som efter Hr. Conrektor Heibergs paa min
Faders Begiering anstillede Undersøgelse desangaaende
og Skrivelse til samme, ikke findes der. Men noget
maae det dog findes, og dette taler Hr. Conrektoren
intet om. Det er nemlig en Florentiner Udgave af
1523, som den lærde Rector Falster først stødte paa,
derpaa sammenlignede og indførte dens fra den almin-
delige Læsemaade, formodentlig af italienske Haand-
skrifter tagne Afvigelser med Joannes de Laet Udgave,
og sendte saa sin hele Collation til Fabricius, som
fandt den saa vigtig, at han indrykkede som et Spe-
cimen den første Bogs Varietates lectionis deraf i sit
Bibliotheca latina Tom. I. pag. 486. seqq. ed. Er-
nesti, hvor det hedder: Ex Italicis Mss. sumta vi-
dentur multæ lectiones, quæ sunt in exemplo Vi-
truviano Laeti. Det burde hedde: Editionis Floren-
tinæ — quod ex Italia allatum est in Daniam &

nunc est in Bibliotheca Scholæ Ripensis. Falsters
egenhændige Brev til Fabricius oplyser Tingen bedst.
Et Udtog af dette Brev leveres i den ældre Udgave af
Bibliotheca latina Fabricii, som jeg ikke har ved
Haanden, men læses desuden i Joannis Poleni Exer-
citationes Vitruvianæ, Patavii 1739, 4to p. 134,
hvoraf det her anføres. "Recognoscere non ita
pridem coeperam Bibliothecam a nobilissimo civi-
tatis nostræ Præside Casparo Worm Scholæ nostræ
Cathedrali (Ripensi) legatam, cum in manus inci-
deret rara & perantiqua editio Florentina Vitruvii
impressa a. 1523 in forma, quam vocant, octava.
Excusseram porro unam alteramve paginam, cum
lætum in oculos spectaculum incurreret, antiqua
eruditi Viri manus, qui Vitruvium partim (ut con-
jicio) ex ingenio, partim ex vetustis Codicibus ad
oram emendaverat. Est autem liber ex Italia per
Joannem Pouchium allatus. Inspexi lectiones sin-
gulas penitius. Contuli cum editione præstantis-
sima de Laet Amstelodami 1649 in fol. exseripsi
fideliter, & quam potui curatissime". Fabricius
havde i Ginde, ved Leilighed, offentlig at bekiende-
gjøre den hele Samling af Variationer; men da Ita-
lieneren Poleni just beskæftigede sig med en nye critisk
Udgave af den romerske Architect, saa blev ham, ef-
ter Anmodning, samme fuldstændig af Fabricius med-
deelt. Den omtales af Poleni blant Vitruviani Codd.
Mss. loc. cit. Men Poleni døde under Arbejdet, og
hans Udgave, saa stor end Publicums Forventning
om den var, formodentlig Udgiverens grundige critiske
og antiquariske Indsigter, som han i sin Frontinus
havde lagt for Dagen, saa har den dog aldrig seet
Lys; uagtet Strativo, Professor i Mathematiken i
Padua, der skal være kommen i Besiddelse af Poleni
apparatus, havde lovet at fortsætte den. Hvad han
lovede, men ikke holdt; det paatage sig en anden Pro-

essor i Mathematiken! Endeel af de Hielpemidler, hvoraf Poleni, om han havde levet, vilde bekient sig til Textens høist nødvendige Forbedring, uden hvilken det vigtige Indholds Oplysning ikke lader sig tanke, eie vi dog endnu, enten paa Nibe Skoles Bibliothek i den omtalte Editio Florentina, hvis Tilværelse dog først maatte stadfæstes, eller sikkerst paa det Kiøbenhavnske Universitets Bibliothek i Vitruvio Laeti, som tilhørte Falster, men med hans øvrige Bogsamling nu er opskillet der.

Det er gaaet med Vitruv, som med saa mange klassiske Skribenter fra Alderdommen, at man alt længe havde commenteert og oversat ham, førend man tænkte paa Nødvendigheden af Textens kritiske Undersøgelse, ved Hielp af de Haandskrifter, som Italiens og andre Landes Bibliotheker tilbode i Overflødighed. Saavel den uvante Materies Natur, som det særegne Kunstsprog, Vitruv, den eeneste Oldtidens Architect, som er kommet til os, fører, burde alligevel let have opvakt Mistanke mod den brugelige, fra den ene Udgiiver til den anden forplantede Læsmaade. Alle Commentatorerne saavelsom Oversætterne, bramme de med Haandskrifter; men den Brug, de gjøre deraf, strækker sig neppe videre, end til et løst Eftersyn, som den lærde Fea har godtgiort i hans Progetto per una nuova edizione dell' Architettura di Vitruvio, Roma 1788.

Ved denne Leilighed fortienet ogsaa at bringes i Erindring en Vitruvius, som har tilhørt Fabricius, men siden med hans øvrige anseelige Manuscriptsamling er kiebte til ommeldte Bibliothek. Den er i Quart, trykt Argentorati i 543, og indeholder, foruden Marginal Læsmaader, som deels synes at være ubetydelige, deels allerede bekiente (af Galiani Oversættelse) og desuden ikke strække sig stort videre end til den første Bog, enkelte lærde Observationer og Henviis-

ninger til Paralelstæder hos gamle og nye Forfattere, som alle ti Bøger igiennem med en sparsom Haand ere strøede. Jeg finder, at Læsning i sine Collectaneer, af den Fabriciske Ms. Catalogus har utmærket sig dette Exemplar, som han maaskee, førend han kiennte det, har gjort sig større Tanker om, end han ved Anvendelsen vilde have fundet, at det fortienet. Smidlertid er det dog vel værd at tage med.

X.

Vigtige danske Skrifter.

Raisonnéret Plan til et Universitet for Norge, af C. U. D. von Eggers. Amicus Plato, amicus Socrates, magis amica veritas. Christiania 1794, trykt hos Jens Orbek Berg.

Denne Afhandling fik, som bekient, den anden af de Præmier, som et Selskab i Norge for nogen Tid siden udsatte for dem, som bedst maatte forklare Indretningen af et norsk Academie. Førend Selskabet lod den trykke, meddeelte det Forfatteren sine Betænkninger over et og andet Sted; hvilke have givet ham Anledning til nogle saa Anmærkninger, som ere trykte under Texten.

Hr. Prof. behandler sin Materie i følgende Hovedstykker: Universitetets videnskabelige Indretning overskrives det første. Univ. bør nyde den største Frihed i det Videnskabelige. Det bør staae Videnskabsmanden frit for, at anstille alle Slags politiske, philosophiske og theologiske Undersøgelser, i Samtaler, saavelsom i Breve og trykte Skrifter. — Dette er nu ret godt. Men Forsk. vil dog, han skal skrive i en Tone og paa en Maade, der ikke kan forårsage Uroelighed i Staten, eller Fordærvelse i Ødernerne. Hvor vanskeligt at bestemme denne Tone, at fore-

Skive denne Maade! Den Forskiel imellem at straffes som Borger og som Videnskabsmand, vil nok neppe være af saa stor praktisk Nytte, som Fors. lover sig. Ja, naar en Videnskabsmand forgaaer sig ved Handlinger, som forstyre Statens Røe, da bør han være underkastet Lovens Straff; men hvor kan siges god, eller straffes for sine Meeningers Felger? — Det norske Univ. skal være nationalt og fornemmelig sigte til Norges Gavn. Vanskelighederne af den høie Nothiske Idee om et almindeligt Univ. viises. — Det gamle Inddeling i Faculteter skal vedblive. Den giver Anledning (meener Hr. Fors.) til fælles Overlæg om Læremaaden, saaledes at ikke noget Sag i hver enkelt Videnskab bliver forbigaaet; og Selskabet, som har bedømmet Afhandlingen, lægger til, at Facultetsforfatningen, som grunder sig i de Studerendes forskjellige Bestemmelse, bidrager til Formaalets heftigere Opnaaelse, da flere dertil foreene deres Kræfter, som til deres Hovedgjenstand. Jeg maae tilføje, at ingen af disse Grunde overbeviise mig, og at jeg just af begge disse Aarsager skulde ønske Faculteter ophævede. Thi hvad det fælles Overlæg angaaer, da viiser en løselig Overføgt af det theologiske Studiums Historie indtil over Midten af dette Aarhundrede, hvor skadeligt just dette Overlæg kan blive saavel for Facultetsvidenskabens selv, som for andre Videnskaber. Philosophie og Eregetik have efter hinanden maattet søle Virkningen af Facultetsprinciper, da de vovede at have sig fra deres lavere Stæde (*facultas inferior*), og tage Plads ved Siden af alle Videnskabers Dronning Dogmatiken. Og om de end i vore Tider leve i bedre Forstaaelse sammen, saa vil dog Theologien altid, saalænge den skal blive *Facultas superior*, see ned med et Slags Superioritet paa sine Søstre i de

lavere Egne, og søle nogen Andseelse over at være i deres Selskab:

Ut festis matrona moveri iusta diebus
interegit Satyris (Philosophis) paulum
pudibunda protervis.

Hvad de Studerendes Bestemmelse angaaer, hvorpaa Facultetsindretningen skal grunde sig, da meener jeg, at ogsaa denne maae lide ved denne Indretning. Nu er f. Er. enhver Studerende Theolog, saasnart han hører theologiske Forelæsninger, og tager theologisk Embedsexamen, hvad enten han saa tænker at blive Professor i Theologien, eller Landshyeprest. Havde man intet theologisk Facultet, saa vilde man ventelig gjøre Forskiel imellem dem, som dannede sig til at blive Folkelærere, og til at blive Lærere i Theologien. De første vilde maaskee lægge sig mere efter humanistiske Kundskaber, end efter østerlandske Sprog, eller bibelsk Kritik, eller Parristisk og a. de sidste derimod omfatte alt hvad der hører til theologisk Erudition*). Og ligesaa vilde det gaae med de andre Faculteter. Hvad er Grunden til den urimelige Skilsmisse, som i saa lang Tid har havt Sted imellem Medicin og Chirurgie, andet end Facultetsprinciper? Overalt! Faculteter ere mindre Laug, som arbejde ifkun paa at holde hvert sine Varer i Priis og have sine Rettigheder, ubekymret om Videnskabernes Almeenaand.

Faculteternes Antal vil Hr. Soef. have foresøgt til 6, nemlig af det saa kaldte philosophiske Facultet skal gøres 3: et egentlig philosophisk, hvortil henhører Retshviten: et Facultet for Oeconomie og Kammeratvidenskaberne, hvortil hører Politiken og de mathematisk Videnskaber; endelig et for de skønne Videnskaber, som kunde kaldes det humanistiske; her,

*) Jeg behøver maaskee at erindre, at dette var skrevet længe, førend Hr. Dr. Bastholms Tanker over den ædelige Stand udkom.

til hører, foruden Historien, den danske og svenske Litteratur, tilligemed den tydske, franske, italienske og engelske, som hver skal have en egen Lærer.

Blant disse Faculteter skal Theologien beholde Forsædet. "Det er sand Politick (forsikrer Fors.) at lade de Geistlige, endog i Smaating, fremdeles nyde al den Hæder, Arlds-Tiden har tillagt dem; at lade alle Skikke vedvare, som kunde bidrage til at forøge Almuens Erbødighed for Religionen, i det han ærer dens Tjenere".

Al Hr. v. E. hør man da, efter det han her har ytret, ikke vente store Forbedringer i vore Kirkes Skikke, eftersom disse størstedelen sigte til at vedligeholde Almuens blinde Erbødighed for Geistligheden, hvilken dog neppe kan bestaae med vore Tidens Oplysning. Forresten ønsker og under jeg vore Geistlige at den Agtelse, de selv kan erhverve sig hos Almuen; og denne vil vist ikke udeblive, saalange ikke al Følelse for Religion er uddød, naar de ikke selv forspilde den ved utidig Rang; og Vreshyge, ved Friksyre og en ilde forstaaet Selskabelighed. Men hvad det theologiske Facultets Forsæde angaar, da seer jeg aldeles ikke, at dette behøves for at beskytte de Geistliges Agtelse; saalidet som noget andet Facultets. Lad Lærerne ved Univ. rangere (siden dog en Orden maae have Sted) efter deres Ælde ved Stiftelsen som Lærere, endog om den gotiske Facultetsstads skal beholdes!

Foruden de ordentlige og overordentlige Prof. i ethvert Facultet, hvis Antal beløber sig til 27, skal endog hvert Facultet have sine lønnede Adjuncter og Privatdoctores, som skal have nærmest Haab om at befordres til Professorater, enten ved det norske eller det kopenhavnske Univ. Alle Lærere skal have fuldkommen Frihed at lase over hvad Disciplin de vil, det være sig i deres Facultet eller i et af de andre.

Men paa det at alle til den hele Videnskab hørende Discipliner eengang om Aaret kan forklares, skal hvert Facultets Professorer aftale en Plan til Forelæsningsernes Deling imellem sig, i hvilken dog Adjuncter og Privatdoctores ingen Deel skal tage, da disse kan løse over hvad Disciplin og i hvad Orden de vil. — Hvad Hr. Fors. siger om de overordentlige Prof., at nogle stedse maae vedblive det Sag de eengang har valgt — rettere: hvortil de have viist sig at være fikkede — og ikke altid forlange at forfremmes til ordentlige Lærere, er baade overensstemmende med hvad hos os er forordnet saavel i Universitetets nyeste Fundats, som ved Kongelige Rescripter, og kan saameget mindre være dem til Fornærmelse, naar de ere saa vel assagte ved Lønninger andenseds fra (f. Ex. den overordentlige Prof. kan jo tillige være Laugmand eller Sognepræst ved Byens Hovedkirke) at de med disse Tillæg ere ligesaa gode, og maaskee bedre lønnede end de ordentlige, og de ved Tillæg af den ordentlige Lønning vilde baade faae for mange Forretninger, hvorved et af Embederne maatte lide, og for uportioneerlig en Løn mod deres Colleger. — Om Promotioner i Faculteterne. — Om det offentlige Bibliothek. — Enhver af Prof. skal aarlig skrive en Afhandling i sit Sag af i det mindste 3 Ark, som skal trykkes i Univ. Aeter, hvoraf aarlig udkomme 2 til 3 Bind. Afhandlingen skrives paa Dansk, men oversættes strax og udgives tillige paa Latin. For hvert Ark af Originalen (saar Forsfatteren 5 Rdlr. Honorarium, og 4 Rdlr. for den latinske Oversættelse. — Hvorfra dette Honorarium skal komme, siges ikke. Debiten vil vist ikke tilveiebringe det. — Udebliver en Prof. med sin Afhandling over den bestemte Tid, betaler han i Mulet hver Kvartal 50 Rdlr., indtil den indleveres. — Dette er nu let sagt, men hvem skal paasee, at denne Mulet inddrives? Varm-

Hierlighedens Brødreens Natal er stort. Ved Kiøbenhavns Universitet er befalet, at enhver som er beskikket til Lærer ved Univ., skal ved sit Embeds Tiltrædelse skrive og offentlig forsvare en Dissertation pro loco, og naar dette ikke er sket inden et halvt Aars Forløb, skal den ham for denne Tid tillagte Løn være forfalden til Universitetets Bibliothek, og forholdes dermed saaledes, saalange han ikke opfylder denne Pligt. Alligevel har ikke en eneste Lærer opfyldt denne Pligt siden Forordningen udkom, eller nogen Muld derfor været krævet. Saadanne Forordninger ere fulmina bruta, naar Regjeringen ikke lader sig gøre Regnskab for, hvorledes de holdes. — Foruden denne Afhandlina, skal Lærerne skrive academiske Lærebøger, hver i sit Fag, hvorfor ligeledes betales dem Honorarium; ogsaa Privatdocenterne bør maanedlig udgive literariske Estreteringer, som betales af Universitetets Kasse.

Jungen maa immatrikuleres ved Universitetet under 20 Aar, og da bør han antages uden Examen, med mindre han attraaer at nyde offentlige Stipendier, eller han har nydt dem i Skolen.

Denne Examen skal blot angaae det latinske og danske Sprog, samt de almindeligste Kundskaber i Historie, Geographie, Mathematick, Physik, Naturhistorie og Philosophie. Overhørelse i Christendommen synes at være upassende. De Candidater, som afsøises, bør gaae tilbage til Skolen, hvorfra de komme, og ingenlunde ved Manuduktion paa det Sted, hvor Universitetet er, bringes til Maalet. — Alle dette billigjer jeg aldeles. Ligesaa, at Stipendiatere, saalidet som andre Studenter skal være pligtige at tage nogen Examen i Studenteraarene. Det er lokale Omstændigheder, som tiltraade det Modsatte ved Kiøbenhavns Universitet. Manuduktionsevneset vil altsaa ikke saa let finde Sted ved det norske Aka-

demie; allerhøjest naar Embedsexaminer, som Forfatteren foreslaaer, blive aldeles adskilte fra Universitetet. Jeg maa tilstaae, der er meget, som taler for denne Adskillelse, og Professorerne selv kan ikke andet end ønske den, for at fritages for Mistanke af Partisshed. Men denne Forandring vilde dog nok, især i Forstningen, være forbunden med store Vanskeligheder. Hvor faaer man altid Embedsmænd fra uden for Universitetet, som have den fornødne akademiske Kundskab til at være Examinatorer? Disse kunne ikke vælges hver Gang, men det maa være visse Embedsmænd paalagt at forrette denne Examen. Beskikker man da altid saadanne Embedsmænd efter Lærdom og theoretisk Kundskab? Og er deres Embede ikke ofte mere tiend med Erfaring i Verden, Dvælske i verdslige Sager og Routine, end med Lærdom? Kan ikke Mangen være en ypperlig Bisop eller Stiftsprovst, uden at kunne læse sin hebraiske Bibel, eller underholde en latinisk Samtale med en ung Candidat, som nylig kommer fra Universitetet? Ligeledes en ypperlig Dommer, om han end har glemt sin romerske Ret? Og om ogsaa saadanne Mænd have de bedste akademiske Kundskaber og de grundigste Studeringer, naar de komme i Embede, saa fattes dem ofte, især i de ringe Tjenester, hvorved de gemeentlig maa begynde, Leilighed og Tynde til at fortsætte og udvide deres Kundskaber, og det blev umueligt for de fleste at holde saaledes Skridt med Tidernes Tilværelse i Kultur og Smag, som den akademiske Lærer. Følgen deraf kunde blive, at mangen Candidat fik nogle Skridt forud for sin Examinator, og at en Discipel af Hornemans eller Moldenhavers Skole kunde blive et Offer for en Examinator af Holms eller Bangs ortodoxhukommelse! Her vilde ikkun blive to Udveie tilovers. Enten maatte Examinator, naar han tænkte liberalt, gjøre sig de paa Universitetet indførte Lære-

Bøger bekendte, og holde sig til disse — men hvad vandreder derved, om man af disse examinerede ved Universitetet eller uden for samme? — eller Candidaten maatte gjøre sig bekendt med sine Examinatorers (fornehmelig deres som havde den mest Indflydelse ved Examen) Indsigter og Skiødskundskaber, rette sig efter dem, og skule hvad Kundskaber han havde bragt med sig fra Akademiet, som kunde støde dem. Saalænge Candidat og Examinator vare af een Skole, gif det ret godt; men hvorlænge vaerer dette? Den Fordeel synes dog dette Forslag at kunne have for Videnskaberne, at Mand som vidste med dem selv, at de vare Sinket i Videnskaber, ikke vilde attraae de fornemme geistlige eller juridiske Embeder, af hvilke Examinatorer burde tages, og at andre, som havde lagt god Grund i deres Studeringer, vilde fortsætte samme med desto større Flid, for at gjøre sig dirlige til at udøve denne Pligt af deres tilkommende Embede. Forresten grunder dette hele Forslag, hvorpaa Hr. Forfatteren ikke gjør sig lidet tilgode, paa en skammelig Mistillid til de akademiske Læreres Nødsøghed, hvilken, naar den ikke paa anden Maade kan høves, enhver akademisk Lærer, som sagt, maa ønske at blive gjort umuelig paa denne.

Universitetets borgerlige Forsatning. Her gjøres meget gode Forslage til Jurisdiktionens og det akademiske Polities Indretning, men som størstedelen ere bekendte af hvad som ved adskillige tydske Universiteter er vedtaget. — Det faderlige Børgemaal for de Studerende, og det strange Tilsyn med deres Sæder, som Universitetets Syndikus, der skal være som dets Politimester, bør udøve, vil ikke behøve vore Tids herskende Tankemaade, efter hvilken den Unge, saasnart han har faaet sin Matrikel, strax kan gaae paa egen Haand, og behøver intet Børgemaal eller Opsyn. Ligesom det heller ikke har behøvet Selska-

bet, som bestimmede dette Prøisfrist, i hvis Tanker det skulde gjøre bedre Virkning, "om det blev Professorerne paalagt strax fra Begyndelsen at lægge Vind paa, saavel ved Lærdom og Formaning, som ogsaa ved Exempser, Omgang og Agtelse for de Gode at indføre et Slags Ekspir de moralite blant de Studerende". O ja! dersom Menneskene kunde regieres ved fromme Ønsker, saa behøvede man hverken Love, Politie eller Straffe. Men paa hvad Grund tør man antage, at Professorerne ved det norske Univ. skulde i Almindelighed være af en bedre moralsk Opdragelse end ved andre menneskelige Universiteter? Man vil dog vel ikke besætte Univ. med lutter mahriskke Brødre. — For at affiære Anledning til overdreven Yppighed, skal en Uniform indføres baade for Studenter og Professorer med deres Familie. — Univ. skal lade anlægge en Villard, men ingen Student tør komme paa et offentligt Huus. Videre lader Univ. indrette en Klub, hvor tillige Aviser og andre Skrifter kunne læses. Skuespil taales ikke o. a. m.

Universitetets lokale Forsatning. Sammenligning af Fordelene og Manglerne ved et Univ. i en stor og i en liden Stad. Her forekommer et Sted, som jeg ikke gandske forstaaer. For at overbevise om, hvad Kundskabernes Masse og Videnskaberens Foredrag vinder ved, at Univ. er anlagt i en stor Stad, behøver man kun (siger Forfatteren) at sammenligne Kiøbenhavn og Sorø, "og ingen, der kender de nyere danske og politiske" (er vel en Trykfeil: for danske politiske) "Afhandlinger, kan være uvidende om den deraf flydende Nyte". Skal Sorø sammenlignes med Kiøbenhavn, i Henseende til politiske Skrifter, da have vi nok vore første gode og maasske hidtil bedste, i det mindste systematiske, Skrifter i Politiken de Sorøiske Lærere at takke; og hvad nogle nyere gode Afhandlinger over politiske Ma-

errier angaaer, da Kulde Stædet ikke have hindret Suedorfer og Schyther fra at berige Politiken med herlige enkelte Afhandlinger, naar deres Dage havde havt de samme politiske Tildragelser, med samme Tanke- og Skrive-Frihed, som vore. —

Resultatet af denne Sammenligning bliver ikke til Fordeel for en stor Stad til det norske Universitets Anlæg; altsaa ikke for Christiania.

Iblant de mindre Byer, som ere bragte i Forslag, finder Forfatteren de fleste Fordele forenede i Tønsberg; og i Tanke, at Univ. ikke kan anlægges i nogen anden Bye end denne, angiver han de nødvendige Bygninger, som maatte opføres, efter Byens Veligheden og Rum.

Universitetets oekonomiske Forfatning be-
trages i det sidste Stykke. Univ. staaende og regle-
menterede Udgifter til Lønninger for Professorer, Ma-
gistre og Adjuunker, Mestere og faste Detiente, samt
eil Bibliothekets og andre Samlingers og Apparaters
Bedlighedsbælle, til den botaniske Have, det chymiske
Laboratorium, det anatomiske Theater, m. v. bereg-
nes til aarlige 30000 Rdlr. En offentlig Professors
Løn anslaaes til 800 Rdlr., dog at den Eldste i hvert
Facultet faaer endnu et Tillæg af 200 Rdlr. Hver
Forelæsning paa 4 eller 6 Timer om Ugen betales
med 2 Rdlr. Halvaaret, paa 2 eller 3 Timer 1 Rdlr.,
hvilket Honorarium prænumereres. Men fattige
Studenter, d. e. de, som bevise, at de ikkun have
100 Rdlr. aarlig at fortræ, betale slet intet, og de,
som have indtil 150 Rdlr. aarlig, det Halve; hvor-
hos enhver Professor er forbunden at læse 2 offentlige
Collegier om Halvaaret.

Disse 30000 Rdlr. veed vor Finansier strax Ud-
veie til, uden at besvære Kongens Kasse. Nemlig:
1) det norske beneficerede Godses Overdragelse til
Børelmand, efter Hr. Assessor Falsens Forslag:

denne Operation skal indbringe de 15000 Rdlr.; og
2) — hvad meener man? enhver reise sig og giøre
sin Reverentis for den Kiøbenhavnske Professor! —
det Halve af hvad der vindes ved den Forandring,
som forestaaer med det Kiøbenhavnske Universitets
Gods under Bestyrelsen af en dertil anordnet Com-
mission.

Denne Halvdeel skal udbringe de manglende
15000 Rdlr. Og for at vise, at dette Forslag
kommer den adle Mand fra Hjertet, understøttes det
med følgende Resonnement. "Hvorfor skal den (den
Fordeel, som opnaaes ved den sidstnævnte Operation)
allene tilfhyde det Kiøbenhavnske Univ., naar det an-
der Twillingrige herester faaer sit eget Univ.? inter-
er retfærdigere og billigere, end at det Halve deraf
tillægges det norske Univ. Derved fornærmes ingen
af de Kiøbenhavnske Professorer. De tabe ikke noget
i deres Indkomster; paa hvad Grund kunde de da
paa staae en ei endnu eksisterende Forbedring for dem,
eller for deres Efterfølgere i Embedet?"

Enhver som kiender lidet til den her omtalte
Operation — og det burde dog vel en Kiøbenhavnsk
Professor — kan ikke andet end æles over dette
slaud Resonnement, og tænke paa den ærlige Niels
Kf. ms Lov for Projektmagere. Jeg vil lade det
staae derhen med den store Fordeel, som af denne
Operation skal tilfhyde det Kiøbenhavnske Universitet.
Erholdes den ikke, ligger det vist ikke paa de retfærdige
Mænds Billie, som have projekteret Operationen, og
bestyre den. Men har da vor Finansmestere ikke
betænkt og beregnet de betydelige Summer, som vil
medgaae, inden denne Indretning kan blive fuldført?
Skal ikke de Summer, som forstrækkes af Kongen
til denne Operation, betales tilbage igien til den Kon-
gelige Kasse, tilligemed Renten, inden man kan tænke
paa nogen reen Vinding? Denne Omstændighed be-

frægter jeg, vil i det mindste gjøre et lidet Ophold i Forfatterens Plan, saa det norske Univ. vel neppe vil kunne indvies med Aaret 1800, som han ønsker, for at lade det 19de Aarhundrede begynde med en uventet Glands fra Norden. Men lad ogsaa denne Vanfælighed kunne høves, og den Kongelige Kasse med Aaret 1800 paatage sig at udbetale til det norske Academie de 15000 Rdlr., i Haab om at kunne holde sig skadeløs ved Indtagten af det Kiøbenhavnske Universitets Fordegnis: hvad Villighed er der i denne Indtægt?

”Professorerne (siger han) tabe ikke noget i deres Indkomster; paa hvad Grund kunne de da paastaae den ei endnu eksisterende Forbedring for dem eller deres Efterfølgere i Embedet?” — Og naar have da de Kiøbenhavnske Professorer paastaaet at vinde for dem og deres Efterkommere ved denne Fordegnisets Forbedring? Har Hr. v. E. ved den Skygge, han her kaster over de Kiøbenhavnske Professorer, og den paafølgende Persiflage, tænkt at vinde sine Dommere, saa har han hverken gjort dem eller sit eget Hjerte nogen Ære; ligesom han derved har vist, at han ikke selv vidste hvad han snakkede om. Kongen har af sig selv, og uden derom at være anmodet af Professorerne, ikke allene garanteret de nu levende Professorer alle de Indtægter, de nu efter deres egen Opgivelse have af deres Fordegnis, men ogsaa forsikret dem om al den Fordeel, der kan vindes ved den forhavende Indretning. At dette ikke kan strække sig til deres Eftermand, er naturligt. Men fordi Professorerne selv intet bør vinde i Indkomster ved Fordegnisets Forbedring, naar de Indtægter, de nu have, og som ere dem forsikrede, anses for tilstrækkelige; er det derfor sagt, at Universitetet intet skal vinde derved, eller at det skal dele Fordelen med en anden Stiftelse? Hvormange Lærestole kunde ikke ønskes oprettede ved Kiøbenhavns Univ., især efter nærværende Tidens

Taarv, som af Mangel paa Lønmønter ere ubesatte? Hvormange Samlinger og Apparater savnes enten aldeles, eller ere dog usuldkomne af Mangel paa Understøttelse? Bør Univ. ikke tænke først paa at gjøre sin egen Forsætning suldkommere, førend det, som en pauvre genereux Kienker bort til Andre? Og om det nu ogsaa havde sat sig i den suldkomneste Tilstand, et Universitet kan tænkes i; er der da ikke andre ligesaa værdige litterariske Gienstande, hvorefter man kunde bruge Universitetets Overflod? Hvor store Summer trænger ikke Skolevæsenet i begge Riger til, om det skal komme i en bedre Forsætning? og mon denne Gienstand ikke var langt vigtigere for Norge, end et Univ.? Kort: saa retfærdigt og billigt det synes Hr. v. E., at de Halve af den omtalte Binding tillægges det norske Univ.; saa uretfærdigt og ubilligt forekommer det mig, og jeg har alt for gode Tanker om Regjeringens værdige og standhaftige Naade at handle paa, end at den ved Hyklers og Enthusiasters Skrig kunde lade sig forlede til saadant et Skridt. —

Men hvad bliver der nu af den ziirlige Kompliment, Forfatteren gjorde sig selv ved denne Leilighed for sin Upartiskhed? Upartisk (siger han i en Note S. 85.) maa dog sandelig denne Tilstaaelse — at ingen Kiøbenhavns Professor foernæmes ved den talemte Deling af Universitetets Fordegnisets Indkomster med Norge — være i min Mund. Og hvorfor det da? Jeg har nylig forklaret, at de Kiøbenhavnske Professorer have Kongelig Forsikring om, at de ikke allene intet skal tabe i de Indkomster, de nu have af deres Fordegnis; men endog at de nu selvende skal tage Del i hvad der vindes ved Fordegnisets Forbedring. Altsaa, om ogsaa Hr. v. E. kunde ansee sig som designeret Professor ved Universitetet, og berettiget at ascendere til akademisk Bon ved foresaldende Vakance i det juridiske Fakultet, saa vilde

Han dog faae de samme Indtægter af sit Jordegods, som hans Formænd havde havt, og altsaa intet Offer giøre. Men som overordentlig Professor har han hverken efter Universitetets Fundats eller sin Bestalling noget Jus quæstum til en ordentlig Professjon og den dermed forbundne akademiske Løn. Og om endskjønt denne i Betragtning af hans erkjendte Indtægter i den offentlige Statsret og Kameratvidenskaberne, ikke kunde eller vilde vægtes ham, saa er det ikke tvøeligt, at han nogenstunde skulde begjære det nederste Professorat i det juridiske Fakultet, isald Indkomsterne for de Forretninger han nu har, skulde beløbe sig til det, Nyttet udgiver dem for, da de uden Tvivl maatte være langt høiere end Indkomsterne af dette Professorat; fornemmelig da han, som overordentlig Professor og Examinator, kan have de selv samme Fordele af Forelæsninger og Manuduktioner, som de ordentlige. Thi at han skulde beholde saa anseelige Indkomster, som han nu skal have, tilligemed Professoratets, kunde vel hverken bestaae med Regjeringens distributive Retfærdighed, eller med Forfatterens Nøgenyttighed. Skulde han vilde tage derimod, for med Tiden at opnaae de med den første juridiske Professjon forbundne Indkomster, som maaskee *) ere større end de han nu har, saa bør Hr. Forfatteren selv, efter den Varme han har for det norske Univ., ønske, at da denne Professjons vigtigste Indtægt bestaaer i 3 norske Tiender, som dertil af Christian den Siette ere hentagte, disse Tiender til den Tid maac være indbragne under det norske Univ., hvorved den første juridiske Professors Indkomster ved Kiøbenhavn's Akademie vil være satte paa samme Fod som de øvrige Professoraters, og altsaa heller ikke have noget Tillokkende for ham. Paa hvad Kant man altsaa tager denne Sag, saa synes den Kompliment Hr. v. E. givt sig for sin Upartiiskhed, ikke vel at kunne tilstaaes ham.

Saa let det blev for vor Sinantsmand at skaffe de staaende aarlige Udgifter tilveie, saa let er det ham ogsaa at skaffe de øvrige Fonds til de akademiske Bygninger, samt det til Bogladen, og Bogtrykkeriet fornødne Forskud: hvilke han anslaaer til 300000 Rd. Hans første Kilde er Missionsvæsenets Reduktion, eller i det mindste Indskrænkning. Den anden: det Sorøiske Akademies Ophævelse og Indkomsternes Inddragelse under det norske Universitet. "Skulde det (spørger han) være juridisk urigtig, at Kongen reent kunde ophæve det Sorøiske Akademie, imod at de dertil henlagte Midler bleve bestemte til en anden videnskabelig Anstalt?" Den første Deel af dette Spørgsmaal: om Kongen kan ophæve Sorøe Akademie? er jeg ikke kompetent til at bedømme, for saavidt den Høibergske Donation angaaer; hvad Kongerne selv har tænket til denne Stiftelse, er der vel ingen Tvivl paa, de jo kan anvende efter Tidernes Løb. Den sidste Deel: om Kongen kan henlægge Sorøe Akademies Indtægter til en anden videnskabelig Anstalt, kan vel heller ikke kaldes i Tvivl. Men den danske Mand havde dog vel Marsag at beklage sig, om de bleve hentagte til en videnskabelig Anstalt i Norge, saalænge Danmark selv har saadanne Anstalter nok som behøve Understøttelse. "At jo Nordmanden Holberg heller vilde givet sine Midler til et virksomt norsk Univ., end til et uvirksomt dansk Ridderakademie", bør heller ikke paatvivles. Men ikke fordi han var Nordmand. Vilde han som Nordmand have gavnet Norge med sine Midler, han skulde vel have fundet een eller anden nyttig offentlig Anstalt i sit Fædreland, som kunde have trængt til hans Hielp, om end ikke Tanken om et norsk Akademie var rundet ham i Sinde. Men Nordmanden Holberg tænkte som Nordmanden Klæfen: jeg har erhvervet min Formue i Danmark, jeg har der havt

*) Jeg siger: maaskee; thi Indkomsterne heroe paa Tiendernes Priis i Norge, som kan stige og falde.

mine bedste Venner, og levet min fornøieligste Tid: patria est, ubi bene; og anderledes burde den vel heller ikke tænke, der nu vilde gjøre en nyttig Anvendelse af hans Bave, naar den ikke længer nyttig kan anvendes paa den af ham bestemte Maade. — Jeg forbigaaer, hvad der siges om Udveid til Stipendier, til Bøger for Bibliotheket, og flere Detailier som maa læses i Skriftet selv. —

Denne sidste Afdeling, som i Henseende til sin Gienstand er den vigtigste, nemlig: at udfinde Penge til det nye Universitet, er den som mindst tilfredstillende. De øvrige indeholde adskillige gode Detailier, som maa kiendes og prøves, isald Sagen skulde komme til Virkelighed; endstønt Forsk. ikke er trængt dybt ind i nogen Ting, men har dog samlet det bedste af hvad som findes ved andre Universiteter, af hvis Fundatser det meste kunde hentes.

Forresten lader Skriftet sig godt læse. Foredraget er lyst og ordentligt, Sproget reent og flydende. — Iblant de Veriente, som ansættes ved Univ., nævnes nogle Gange Raadskoner, som skal reengjøre Studenternes Værelser, rede deres Senge o. a. m. et Ord jeg ikke før har hørt.

Jesu Christi Evangelium, som eneste rette Lærebog og Religionsregel for Christne, af Hr. Dr. og Prof. Bang. Kiøbenhavn 1793.

Forsfatteren undersøger først Aarsagerne, hvorfor den Christelige Religion gjor saa liden og indskrænket Virkning, og, efterat have opdaget disse, fremkommer han med et Forslag, hvorved han haaber at have dem. Den fornemste Aarsag maac efter ham søges i en urigtig og upasselig Underviisning og Anviisning, hvorefter Religions-Læren, eller rettere: de Ord, som skulde indeholde Religionens Lære, uden Begreb,

Overbeviisning og Hjertets Deeltagelse paatvinges Hukommelsen. Kristus har selv saffat baade Lærdommene og Maaden, hvorpaa de skulde foredrages; men vi betiene os vrangelig af selvgjorte Lærebøger og Læremaader. Det bedste Middel derfor til at bringe Religionen tilbage i den Agtelse, hvilken den siden Christendommens første Alder har maattet savne, var det, at nedstyrte alle menneskelige Lærebøger, og ophøie igien Christi egen Lære paa de Christnes Lærestoel; det er: især Evangelisterne Matthæus og Johannes, som de der deels indeholde den fuldkomneste Samling af Religions Sandheder, deels foredrage samme paa den for Menneskene passeligste Maade.

De Grunde, med hvilke denne evangeliske Læremaade forsvares, ere følgende: 1) Skriften tillægger Christi Ord guddommelig Myndighed; men da dette Ord i Sammenhæng ikke fremstattes uden hos Evangelisterne, saa kan samme Myndighed ei heller tilegnes andre Skrifter, end disse; og selv af disse ikke een tilkomme dem, hvis Forfattere vare Dienviidner, Johannes og Matthæus. Den guddommelige Erklæring om Lærens umiddelbare Udspring fra Himmele, uden hvilken Christi Lære endda vilde have blevet, hvad den er, Guds Ord, virker kraftig Overbeviisning om Lærdommens Sandhed hos den store Hob, hvis Forstands Svaghed ikke er i Stand til at indsee og bedømme Lærens Ypperlighed, og som Forsynet derfor ved dette magtige Bevisses Styrke, saa at sigte, greb under Armene. Menneskelige Lærebøger ere og kan ikke være overbeviisende, fordi de mangler denne Guldmagt. Deraf Ustabighed og Utilstræklighed i Lærdommene og Læremaaderne, som man fra Tid til anden med Grund og uden Grund har villet rette og forbedre paa, og endnu daglig retter og forbedrer paa. Under denne Foranderlighed af Metoden er ingen Overbeviisning at vente, uden ved Prø-

velse af Lærebøgerne Overeenstemmelse med Christi Lære; og hvor mange ere i Stand til at anstille denne Prøvelse? da derimod Jesu Læres Myndighed virker Overbeviisning uden Prøvelse. 2) Christus lærer paa en Maade, som er lettest til at fatte og gjør meest Indtryk. Den Hemmelighed er ingen dødelig Lærebogs Forfatter endnu kommet paa Spor efter. Det, at man saa ofte forandrer Religions Lærebøgerne, beviiser tilfulde Menneskenes Ubygtighed til at give dem den passeligste Form. 3) Evangelisterne besidde, formentlig den Høihed, Vigtighed og Efectryk, hvorved de indføre Kristus lærende, en opvækkende Egenkab, som fragaer alle menneskelige Lærebøger, hvis modsatte Virkning er Kedsommelighed. 4) Deraf Evangeliets forbindende og tilfredsstillende Kraft (som Skriften udtrykker ved den Hellig Aands Vidnesbyrd og Virkning paa vore Hjertes), modsat den almindelige Lunkenhed, Ligegyldighed, Uvisshed og Tørhed ved Lærebøgerne.

Ved end mere at agte paa de Grundsætninger, som enhver fornuftig Underviisning bør følge, og derefter prøve den evangelistiske Læremaade, bestyrkes man fremdeles i dennes store Fortrin for Lærebøgerne almindelige Form og Foredragsmaade. Disse sidste ere blot dogmatiske og for størstedelen systematiske, upasselige og unyttige for Høben, som er uvant og uopdragen til at fatte abstrakte Lærebegreb og sammenhængende Kundskab. Sukommelsen propper, men Begrebene komme deels ei til Forstanden, deels savne de det Tillokkende, Opvækkende, Oplysende, Overbeviisende, Hjertedragende, Anvendelige, som udgør de vigtigste Egenkaber ved en rigtig Underviisning. Christi Underviisning er vel for en Deel blot lærende, men dog for det meste sammensat af Historie, Samtaler, Lignelser og Exempler, med viis Hensyn til Lærdommene, saavel som den forskellige

Grad af Bequemhed hos Menneskene og de forskellige Sialeevner, som bestkræftiges i Underviisningen og dannes ved den. Den udmarker sig ved mueligste Kortthed; saa og syndige Sprog, der ei allene passe sig i Sammenhæng, men ere og nyttige stykkeviis. Den besidder Fuldstændighed uden Videlsæftighed, og kræver derfor ikke tiende Delen af den Tid og Flid, som anvendes paa Lærebøger, eller ødles paa at lære, som man siger, Christendommen. Den besidder videre en fortrinlig Letthed og Tydelighed, en Nøes, som enkelte Stæder ikke kan betage den, hvis Dunkelhed deels beroer paa urigtig Oversættelse, deels hæves ved Paralelstædernes Klarhed. Alt kommer an paa Hensigten, hvormed Ordet læses, som gjør det meer eller mindre forstaaeligt. En væsentlig Dyd ved den, er ogsaa visse almeennyttige Sandheder bekræftende Gientagelse og foranderlige Forestillings Maade, hvorved deels Vigtigheden af samme indskræpes, deels Forstaaeligheden fremmes, deels enkelte Stæders vrang Fortolkninger forebygges, deels endelig Mistanke om Lærdomme ved menneskelig Paafund indskudte forhindres.

Forf. kommer nu til at viise Nyttens af enhver af de Metoder, hvoraf Christi Lære er sammensat. Det lærende Foredrag betiente Kristus sig af i den saa kaldte Biergprædiken, hvormed han første Gang traadde op for det store forsamlende Folk, legitimerede sig som Folkelærer, og ved et almindeligt Begreb om Hensigten og Beskaffenheden af sin Lære, forherede de Gemytterne til Følgagtighed i den omhyggeligere Besledning og flittigere Omgang, som han for Fremtiden havde tiltænkt dem. Han valgte dette Foredrag til deels at bestride en og anden grov Fordom, som siden havde kundet hindre hans Læres Indgang hos Tilhøverne, deels og til theoretisk at gjøre dem be-

Kiendt med de Sandheder, som han herefter praktiff ved Leiligheder agtede at udvikle og anvende.

Men det herskende Foredrag hos Evangelisterne er det Historiske; det er ogsaa det, som Menneskene allerstærkest sympatisere med; en Sagtagelse, som i de senere Tider har veiledet til en mærkelig Forbedring i Børneunderviisningen. "Man har omfider lært, at de afdragne og fra Sandserne langt borte liggende Begreber, ei vare anvendelige til udyrkede Sieler; Ordene, som udtrykke dem, kunde vel bringes i Huskommelsen; men Begrebene selv og Tingenes Forstilling fik derfor ikke Plads i Forstanden; man afslæger derfor denne ligesaa modbydelige som unyttige Læremaade, og søger at stemme Underviisningen mere med Sandfeligheden, i det man ved historisk Foredrag fremstiller Verden og Naturen i sin virkelige og kiendelige Skikkelse, og Udfaldet viiser det, som man efter Grundene maatte haabe, at denne nye Methode baade gavner og behager". Deres Beretninger ere med deres Korthed fuldstændige; en nødvendig Egenkab ved en pragmatisk Historie, som skal giøre Fortællingen tillokkende, behagelig, troeværdig og overbeviisende. Vort derfor med alle Christi Levnetshistories Glensveie, Forkortninger og Udtoge!

Næst denne betiener Christus sig hyppigst af den samtalende Læremaade, hvis Fordele ere umiskienkelige til at sætte Forstanden i Virksomhed, naar der imod Fornuften ved Læresætninger kan holde sig ganske uirksom. "Ved Samtaler udvikles og fremlokkes de Begreb, vi har, og blive bekiendte baade for os selv og dem, vi tale med, hvorved man bliver i Stand til at rette det Feilende og forsøge det Manglende i hinandens Kundskab". Heraf kan siennes, hvorvidt vore Catechesationer, som ere indskrænkede til blot Huskommelses Prøvelse, fortiene Navnet af samtalende Læremaade.

De Lignelser, som Kristus selv paa et vist Sted lover sig saa megen Nytte af, derfor saa gierne taler i, hvormeget bidrage de ikke til Opmærksomheden, Indtrykket og Forstaaeligheden, af hvad der skal læres. "Lignelsers fornemste Nytte er Forstandens Oplysning; lignende Ting forklare hinanden; Begrebet af det Bekiendte leder os til Begrebet af det Ubekiendte, naar disse Ting ere homogene". Men Christi Lignelser røre ogsaa med særdeles Styrke og efterlade dybt Braad i Hjerterne. Man erindre sig de skønne indtagende Lignelser paa Forsynet, Guds Godhed, Guds frie og usorældte Naade, Philantropie, Misfandhed. "Aldrig", siger den gudfrygtige Forfatter, "vil jeg glemme en af mine første Opvækkelser til Alvorlighed i Religionens Sag: Himmeriges Rige lignes ved et Menneske, som søgte efter gode Perler, og der han fandt en kostelig Perle, gif han bort og folgte alt sit Gods og fikte den samme". Saadanne Lignelser ere dog vel mere værd, end de samme Materiers dogmatiske og systematiske Afhandling i vore christelige Bøenrade af Lærebøger.

Exempler endelig udgiøre en ikke ringe Deel af den evangeliske Læremaades Fuldkommenhed. "Det er Exemplet, som veileder de fleste Mennesker til at handle; almindelige Regler virke lidet eller intet. Konfiteren dannes ved Exemplet, og de flestes moralske Forhold har den samme Oprindelse". Her skue vi Dyders og Lasters Materie, en langt virksommere Læremesterinde for Mængden, end alle Ordbeskrivelser eller Definitioner. "De bedste blant menneskelige Sædelærere, jeg vil nævne Sallert, bruge derfor Exemplet til at give deres Lærdomme og Regler Lys og Kraft". Hvo lærte nogensinde af Catechismi Ord forklaring, hvad Troen, dette egendommelige, men simple Begreb i Religionen betyder, som Kristus selv aldrig har defineret, men vel paa mange Stæder i

Gjerningen og Exemplet opløst? Af hvilken Indskydelse og hvor vægtig er ikke Christi eget Mynster? Men man affærdige os dog ikke, som i Dogmatikernes, med en tør og kraftløs Opregnelse og Beskrivelse af Christi Dyder; man sig os ikke, han var god og vis og kjerlig; thi det troe vi ikke paa den blotte Forsikring saaledes hen, førend vi af hans Levnetsbeskrivelse med levende Overbeviisning lære at ynde og beundre hans Bøffedenhed, Tilfredshed, Uegennyttighed, Sandheds Iver, Mennefskjerlighed, Blidhed, Taalmodighed og Mangden af de øvrige efterlignelsesværdige Egenskaber.

(Slutningen følger.)

Magasin for den nyere danske Kirkehistorie, samlet af det Siællandske Stiftsarchiv, og udgivet af Stiftets Biskop Dr. Nicolsi Edinger Halle, 1ste Binds 1ste og 2det Hefte, og 2det Binds 1ste Hefte. Kiøbenhavn 1792 og 1794.

Uter en ønskelig Frugt af Publiciteten, som vi have vor utrættelige og for det almindelige Bedste i sin Virkefreds saa roesværdig travle Hr. Biskop Halle at takke! Skriftets Plan vil jeg fremlægge med Ud-giverens egne Ord. "Nærværende Magasin skal indbefatte baade mine næste Formænds og mine Betænkninger over allehaande Materier i vor Embedskreds, som paa nogen Maade kunde tiene til fornøden eller behagelig Underretning for det høifæredede Publikum, og især for mine geistlige Medbrødre. Tillige aflægger jeg Regnskab for de offentlige Stiftelser, som ere henlagte under min umiddelbare Forvaltning, og giver efterhaanden Rede for alt, hvad mig betræffer som offentlig Embedsmand. De Kongelige dermed forbundne Resolutioner og Cancelliets Skrivelser blive ved samme Leilighed bekendtgjorte".

Den mangfoldige Nytte, som saadan en Samling kan have, falder enhver i Dine. Jeg vil ikkun nævne det Instructive for tilkommende Embedsmand i de forskjellige Erklæringer og Resolutioner, og den Kundskab som disse give om den forskjellige Oplysning, som til adskillige Tider har havt Sted i et og andet Departement, fornehmelig i det danske Cancellie.

I de 3 Hæfter jeg her har for mig, findes 4 Afdelinger. Den første om Religionssordragelighed, hvorunder forekomme Erklæringer og Resolutioner angaaende fremmede Religionsforvandede. Den anden om gudeelige Stiftelser. Her findes en udførlig Forsklaring om den geistlige Enkekasse, om en Hielpekasse for Præsteenker, om Prindsesse Charlotte Amalia's milde Stiftelse til fattige Vigeborns Opdragelse af alle Stænder. — Denne Stiftelse kan dog vel ikke siges at vedrøre den danske Kirkehistorie, og hører ikkun for saavidt herhid, at den administreres af Biskoppen i Siællands Stift, som fører Regnskabet derover og sidder med i Directionen, der foruden ham og Stiftamtmanden bestaaer af Chefferne for de høieste Regieringskollegier — om en Enkekasse for Skoleholdere og Kirkesangere i Siællands Stift. Den tredje om Geistlighedens Indkomster og Rettigheder; og endelig den fjerde om Præstegaarde og deres Vedligeholdelse. Disse Afdelinger give idelig Leilighed til nye Supplementer; ligesom Afdelingernes Antal selv med Tiden lettelig vil kunne forøges.

Det er ikke at tvivle paa, at jo enhver geistlig Mand i Siællands Stift vil med Fornølse anfasse sig dette Magasin, der med saa liden Bekostning aabner ham Stiftets Archiv og underretter ham om saa mange for ham og hans Familie vigtige Ting, der tilforn laae skjulte i et ofte uigienmemtrængeligt Mørke; allerhelst da Indrægterne deraf ere bestemte til Hielp ved de Bøgers Indkiøb, som Hr. Biskoppen

uddeles paa sine Skolevistaker til Glæds Opmuntring og Gudsfrygtigheds Forfremmelse.

For at gjøre Personer og Stæder ukiendelige, hvor Hr. Udgiveren troede, at Vedkommende vilde være skulte, valgte han i Førstningen at betegne dem blot ved de første Begyndelsesbogstaver. Men da han kom i Erfaring, at man ved Hielp af disse dog undertiden kunde giette sig frem til videre Oplysning, forandrede han allerede i andet Hefte dette Mærke, og brugte siden det gamle N. N. istedet for Stæders og Personers Navne. Dette Mærke forvolder alligevel hist og her nogen Forvirring, naar flere forskellige Personer og Stæder i eet Stykke forekomme; og man kunde ønsket, at Hr. Biskoppen var vedblevet sit første Forsæt, uden at misunde de saa Nysgjerrige, der vilde lugte sig frem ved disse Spøer, den Fornøielse at øve deres micrologiske Skarpsindighed.

* *

* *

* *

Fra Christiania er mig tilsendt en Blomsterkrands, stættet af min fordums troe Medarbeider Hr. Herman Amberg, 5te Lectie-Hører ved Christiania Cathedralskole, og lagt paa Graven af min ligeledes fordums academiske Ven og Medstuderende i Gøttingen Hr. Conferentsraad og Laugmand Herman Colbjørnsen, som døde i Christiania den 27de Novbr. 1794, og blev hædret med en Jordekjæde, som viiste hvad Priis Christiania satte paa Mandens Værd, da samtlige Byens Hæder mænd og Borgere bare og ledsagede ham til sin Grav. Denne Mand, som foruden sin øvrige Værd, besad en ikke ringe Indsigt i den gamle Literatur, hvilken han ansaae som Kilden til grundig og nyttig Lærdom, fortiente at hædres ved et Græmme, der røber lige Styrke i Romersk og

Dansk Betsalenhed. Jeg vil af dette Eftermæle udskrive nogle Træk af Mandens Character.

“Erat Ei ingenium acutum & subtile, memoria, in sene adhuc, mire prompta, doctrina varia, multiplex & recondita, magno labore multisque vigiliis quasita, nec usu rerum manca, quem summum & olim peregrinatio, & post, assidua vita humanæ meditatio effinxerat: erat enim diligentissimus casuum mortalium observator, prudentissimus æstimator. Denique hæc omnia liberalissimum in Eo universæ eloquentiæ, cum veteris tum novæ, studium, mirum quantum, commendabat. Sed, quo doctior, eo in veri investigatione & circumspicior, & modestior, & minus sibi placens: in ea scilicet re hodiernæ philosophorum turbæ longe dispar”.

“En skarp og sin Tankkraft, en sikker og færdig, i hans Alderdom endnu mærkelig, Hukommelse, en vidtudstrakt og dyb Lærdom i mange Videnskaber's Fag, ved megen Møie og mange vaagne Nætter erhvervet, var hos ham forbunden med en stor Erfaring i Verden, samler baade i sin Tid paa Reiser, og siden ved idelige Betragtninger over det menneskelige Liv; thi han var den flittigste Jagttager, den klogeste Bedømmer af de Dødeliges Handelser. Over alt dette udbredte endeligen en rigtig Smag, saavel i de gamle som nyere Sprogs Betsalenhed, en ubeskrivelig Ynde. Men, jo lærdere, desto vaersommere og beskednere og mindre sig selv fyldestgjørende i Sandhedens Undersøgelse: heri hoben af vor Tids Philosopher meger ulig”.

Samme Mand er tilligemed sin, en Naamed efter ham (den 26de Decbr. 1794) henfarnne Ven Hr. Generalauditor Wessel, bleven hædret ved en offentlig dansk Sørgetal, holdet paa Cathedralskolen i Christiania den 19de Jan. d. A. af Skolens Rector

Dr. Doctor Treschow, som ved et Indbydelseskrivt, ligesledes forfatter paa Latin og Dansk, har bekiendt gjort denne Særgesest. Jeg kan ikke nægte mig den Fornøielse af dette smukke Skrift at anføre nogle Steder. Esierat han har talt om, at ingen af dem har gjort sig synderlig bekiendt ved offentlige Skrifter, sægger han til: "Neque tamen minus profuerunt, quia tacite. Nam, velut æther, sive coelestis ignis, sive spiritus, qui totum penetrat infusus orbem, eadem nunc opera terram concutit, nunc librata sustinet, fluctus tollit, agitatur nunc maria, nunc serenatur coelum: sic non utique majori constant animo nec ingenio consilia, quæ motus civiles excitant, aut ponunt, quam quæ pacata vigent in republica".

"Imidlertid gavne De ikke mindre, fordi De gavne i Stilhed. Thi, som Ætheren, det være sig den elektriske Fld, eller denne Luftstrøm, der, indvirket i Alt, giennemtrænger Alt, med samme Kraft snart ryster Jorden, snart holder den i Ligevægt, snart reiser Bølgerne, oprører Havene, snart igien opklarer Himmelen: saa koste just ikke Planer til borgerlige Uroeligheders Opvækelse eller Vitærgelse mere anstrængt Mod eller Forstand, end de, der krastrigen virke i en fredelig Stat".

Hvo beundrer ikke den fine Skielneste i følgende Sammenligning af begge Mænds Sielegaver og moralske Caracteer:

"Mire prudens & acutus Uterque fuit; Ille (Colbiörnsen) rebus investigandis, Hic (Wessel) explicandis forte melior, Huic promptius, Illi difficilium iudicium, multa ut Illi incerta, Huic certa viderentur. Hic severior, Ille lenior, Ille molliendis, Hic domandis animis aptior. Facetus Uterque, Hic salubris, Ille iucunditate. Integra fide neuter alteri cesat, neuter malorum odio; ineptias

hominum alter devoravit, alter respuit. Uterque in optimis partibus constans semper & invictus, Ille nunquam arte, Hic lacertis pugnavit sapius. Amicitia sine fraude, similitudines sine obtrationibus fuerunt".

"Begge være De meget indsigtsfulde og skarpsindige; hiin mere oplagt til dybe Undersøgelser, denne maaskæ til Lethed i at forklare sig; hiin vanskelligere, denne hastigere bestemte for en Mening, saa at meget endnu forekom hiin uvist, naar det var Vished for denne. Hiin lemfaaldigere, denne strengere; hiin bedre Klippet til at overtale, denne til at beherske Gemytterne. Begge fine og artige i Omgang, hiin ved behagelig, denne ved vittrende Vittighed. I ubesmitter Hedelighed ikke vigende hinanden, ikke i Afstye for stette Handlinger. Mennekeses Naragtighed fandt hiin sig i, viiste denne fra sig med Foragt. Begge altid i den gode Sag standhaftige og ubøielige, sagtede De for den, hiin under tiden med konstig Behændighed, denne ofte med Kæmperens Kraft. I Venkæb troefaste; ved (i) Misforstaaelser ophøiede over forskleimende Yttring".

Begge Mænd have gjort sig fortiente af det Almindelige, endog efter deres Død, ved milde Gaver og Stiftelser. Colbiörnsen har, foruden Pengegaver til Christiania's og visse Bøygders fattigkasser, skienket 1000 Rdlr. til et Kornmagasins Oprettelse i sin Fødebygd Solør, og til samme Hensigt 500 Rdl. for enhver af visse andre Bøygder. Videre 1000 Rdl. til Christiania's Cathedralskole, og ligesaa meget til den militaire mathematiske Skole i Christiania, for af disse Menter at forbedre en Lærers Løn ved en af Stiftelserne, som kunde og vilde paatage sig at læse paa begge Steder over Naturvidenskaberne. Sin Bogsamling har han skienket til begge fornævnte Skolers sælles Brug, og provisorisk til et norsk Universitet.

uddeles paa sine Skolevistaker til Glids Opmuntring og Gudfrygtigheds Forfremmelse.

For at gjøre Personer og Stæder ukiendelige, hvor Hr. Udgiveren troede, at Vedkommende vilde være skulte, valgte han i Førfningen at betegne dem blot ved de første Begyndelsesbogstaver. Men da han kom i Erfaring, at man ved Hielp af disse dog undertiden kunde giette sig frem til videre Oplysning, forandrede han allerede i andet Hefte dette Mærke, og brugte siden det gamle N. N. istedet for Stæders og Personers Navne. Dette Mærke forvolder alligevel hist og her nogen Forvirring, naar flere forskellige Personer og Stæder i eet Stykke forekomme; og man kunde ønsket, at Hr. Biskoppen var vedblevet sit første Forsæt, uden at misunde de saa Nysgierrige, der vilde lugte sig frem ved disse Spøer, den Fornøielse at øve deres micrologiske Skarpsindighed.

* *

* *

* *

Fra Christiania er mig tilsendt en Blomsterkrands, stættet af min fordums troe Medarbeider Hr. Herman Amberg, 5te Lectie-Hører ved Christiania Cathedralskole, og lagede paa Graven af min ligeledes fordums academiske Ven og Medstuderende i Gøttingen Hr. Conferentsraad og Laugmand Herman Colbjørnsen, som døde i Christiania den 27de Novbr. 1794, og blev hædret med en Jordekjæde, som viiste hvad Priis Christiania satte paa Mandens Værd, da samtlige Byens Hæder mænd og Borgere bare og ledsagede ham til sin Grav. Denne Mand, som foruden sin øvrige Værd, besad en ikke ringe Indsigt i den gamle Literatur, hvilken han ansaae som Kilden til grundig og nyttig Lærdom, fortiente at hædres ved et Græmme, der røber lige Stykke i Romersk og

Dansk Veltalenhed. Jeg vil af dette Eftermæle udskrive nogle Træk af Mandens Character.

“Erat Ei ingenium acutum & subtile, memoria, in senes adhuc, mire prompta, doctrina varia, multiplex & recondita, magno labore multisque vigiliis quasita, nec usu rerum manea, quem summum & olim peregrinatio, & post, assidua vita humanæ meditatio effinxerat: erat enim diligentissimus casuum mortalium observator, prudentissimus æstimator. Denique hæc omnia liberalissimum in Eo universæ eloquentiæ, cum veteris tum novæ, studium, mirum quantum, commendabat. Sed, quo doctior, eo in veri investigatione & circumspiciore, & modestiore, & minus sibi placens: in ea scilicet re hodiernæ philosophorum turbæ longe dispar”.

“En skarp og sin Tænkraft, en sikker og færdig, i hans Alderdom endnu mærkelig, Hukommelse, en vidtudstrakt og dyb Lærdom i mange Videnskaber's Fag, ved megen Møie og mange vaagne Nætter erhvervet, var hos ham forbunden med en stor Erfaring i Verden, samler baade i sin Tid paa Reiser, og siden ved idelige Betragtninger over det menneskelige Liv; thi han var den flittigste Jagttager, den klogeste Bedømmer af de Dødeliges Handelser. Over alt dette udbredte endeligen en rigtig Smag, saavel i de gamle som nyere Sprogs Veltalenhed, en ubeskrivelig Ynde. Men, jo lærdere, desto vaersommere og beskednere og mindre sig selv fyldestgjørende i Sandhedens Undersøgelse: heri hoben af vor Tids Philosopher meget ulig”.

Samme Mand er tilligemed sin, en Naamed efter ham (den 26de Decbr. 1794) henfarne Ven Hr. Generalauditor Wessel, bleven hædret ved en offentlig dansk Sørgetale, holder paa Cathedralskolen i Christiania den 19de Jan. d. A. af Skolens Rector

Dr. Doctor Treschow, som ved et Indbydelsesbrev, ligeledes forfatter paa Latin og Dansk, har bekiendtgjort denne Særgesest. Jeg kan ikke nægte mig den Fornøielse af dette smukke Skrift at anføre nogle Stæder. Esceat han har talt om, at ingen af dem har gjort sig synderlig bekiendte ved offentlige Skrifter, lægger han til: "Neque tamen minus profuerunt, quia tacite. Nam, velut æther, sive coelestis ignis, sive spiritus, qui totum penetrat infusus orbem, eadem nunc opera terram concutit, nunc librata sustinet, fluctus tollit, agitat nunc maria, nunc serenat coelum: sic non utique majori constant animo nec ingenio consilia, quæ motus civiles excitant, aut ponunt, quam quæ pacata vigent in republica".

"Imidlertid gavne De ikke mindre, fordi De gavne i Stilhed. Thi, som Ætheren, der være sig den electriske Ild, eller denne Luftstrøm, der indvirker i Alt, gienmemranger Alt, med samme Kraft snart ryser Jorden, snart holder den i Elgevægt, snart reiser Bølgerne, oprører Havene, snart igien oplæser Himmelen: saa koste just ikke Planer til borgerlige Uroeligheders Opyakkelse eller Vilagelse mere anstrængt Mod eller Forstand, end de, der krastrigen virke i en fredelig Stat".

Hvo beundrer ikke den fine Skielnesstyrke i følgende Sammenligning af begge Mænds Sielegaver og moralske Character:

"Mire prudens & acutus Uterque fait; Ille (Colbiörnfen) rebus investigandis, Hic (Wessel) explicandis forte melior, Huic promptius, Illi difficilium iudicium, multa ut Illi incerta, Huic certa viderentur. Hic severior, Ille lenior, Ille mollior, Hic domandis animis aptior. Facetus Uterque, Hic salubris, Ille iucunditate. Integra fide neuter alteri cessit, neuter malorum odio; ineptias

hominum alter devoravit, alter respuit. Uterque in optimis partibus constans semper & invictus. Ille nunquam arte, Hic lacertis pugnavit sapiens. Amicitia sine fraude, similitates sine obtretationibus fuerunt".

"Begge vare De meget indsigtfulde og skarpsindige; hiin mere oplagt til dybe Undersøgelser, denne maaffæe til Lethed i at forklare sig; hiin vanskelligere, denne hastigere bestemt for en Meening, saa at meget endnu forekom hiin uvist, naar det var Bished for denne. Hiin lemsældigere, denne strenge; hiin bedre skikker til at overtale, denne til at beherske Gemytterne. Begge fine og artige i Omgang, hiin ved behagelig, denne ved pirrende Wittighed. I ubesmittet Hedelighed ikke vigende hinanden, ikke i Afsky for flette Handlinger. Mennekenes Naagtighed fandt hiin sig i, viiste denne fra sig med Foragt. Begge altid i den gode Sag standhaftige og ubøielige, fægtede De for den, hiin undertiden med konstig Behændighed, denne ofte med Kamperens Kraft. I Venkab trofaste; ved (i) Misforstaaelser ophøiede over forskleinende Yttring".

Begge Mænd have gjort sig fortiente af det Almindelige, endog efter deres Død, ved milde Gaver og Stiftelser. Colbiörnfen har, foruden Pengegaaver til Christiania's og visse Bøygders Fattiggælder, skienket 1000 Rdlr. til et Kornmagasins Oprettelse i sin Fødebygd Soløer, og til samme Hensigt 500 Rdlr. for enhver af visse andre Bøygder. Videre 1000 Rdlr. til Christiania's Cathedralskole, og ligesaa meget til den militaire mathematiske Skole i Christiania, for af disse Menter at forbedre en Lærers Løn ved en af Stiftelserne, som kunde og vilde paatage sig at læse paa begge Stæder over Naturvidenskaberne. Sin Bogsamling har han skienket til begge fornævnte Skolers fælles Brug, og provisorisk til et norsk Universitet.

Wessel har stienket til den militaire mathematiske Skole i Christiania 4000 Rdlr. Han har ogsaa bestemt en Mineralsamling af 1000 Rdlrs. Bærdie for det Deichmanske Bibliothek. Ikke at tale om de mange nyttige Indretninger han havde begyndt paa sit Gods Havslund ved Frederiksstad; ligesom han og arbejdede paa en Convention imellem Christiana's Sommerhandlere, efter hvilken disse ikke for Fremtidens Skulde sende Sommerlæsninger til London paa Kjøb, men lade de engelske Kjøbmænds Commissiønærer bestille dem her, hvorved man bedre kunde foreskrive dem Priserne. Men Skabnen "ogaa heri det rige Britanien alt for gunstig", hindrede disse og flere nyttige Anlæg ved Mandens alt for tidlige Død. Indholdet af Hr. Doctors Tale var: om Eren efter Døden, som en ingenlunde tom eller forsængelig Udsigt.

XI.

Priser vundne af de Studerende i Aaret 1794 og nye Priismaterier opgivne for Aaret 1795.

Over de for Aaret 1794 udsatte Priisspørgsmaal (see Universitetsjournalens 2den Aargang Pag. 19) vare indkomne 5 Afhandlinger.

1) Over det theologiske Een med Devise: Joh. 7. v. 17. hvorover det theologiske Fakultet havde fældet følgende Dom:

"Quæstionem anno superiore ad certamen propositam tractandam sibi sumsit nonnisi unus, cujus commentatio dicto Joh. VII, 17. insignita erat.

"Ea quidem Censorum expectationi votisque haud ita respondit, ut præmio posset ornari. Neque vero tam ad illud nunc aspirasse visus est ipse scriptionis autor, modestia non minus sua, quam studiorum assiduitate commendabilis, quam potius uti voluisse opportunitate sibi oblata, vires suas & diligentia fructus experiundi, tentandique viam, quam, exacto cursu academico, auditis lectisque meditando subactis, strenue perfequendam sibi proposuit. Hac ipsum ad præmii alio anno reportandi honorem perventurum esse, latè speramus.

C. F. Horneman. D. G. Moldenhawer. Münster.

2) Over det juridiske Spørgsmaal var ligeledes een Afhandling indkommen, "men som ikke kunde vinde Prisen, især fordi Opgaven i samme egentlig ikke var besvaret". Videre Underretning om denne Afhandling har det juridiske Fakultet ikke meddeelt.

3) Over den medicinske Opgave var ligeledes ikkun een Afhandling indkommen, hvilken Prisen blev tilkendt efter denne Fakultets Dom:

"Qui solus quæstionis ab Universitate Havniensi anno superiore, propositæ solutionem, determinatam nempe veram inflammationis naturam atque causam, obtulit, auctor doctissimus, sub inscriptione gallica:

Tout est encore si obscur dans la nature &c.

latens, non quidem habuit cum quo de summa laude certaret; verum enim vero, concurrente uterunque destitutus, unanimum meruit ordinis nostri approbationem. Quippe omnium, qui in similibus scriptionibus medicis maxime trutinandi sunt, progressuum, locupletis scientiæ naturalis, familiaris Auditorum

hujus census præstantissimorum notitiæ, solidi ac vere philosophici ratiocinii, lucidi demum ordinis, tam egregia in sua disquisitione edidit specimina, ut dignam hanc censeamus omnes, quæ propositum præmium perinde reportet, ac si inter plures victrix judicata esset.

Dabamus Havnæ d. XIIa Kal. Februar. MDCCXCV.

Rottböll. Saxtorph. Tode. Bang. Aasheim.

Ved den lukte Seddels Nabning fandtes Forfatteren at være Hr. Magnus Strøm, Licentiatu Medicinæ.

4) Over de af det philosophiske Fakultet opgivne Priismaterier vare allene tvende Afhandlinger indkomne til Besvarelse paa det mathematiske Spørgsmaal, hvorom de mathematiske Professorers Dom var følgende:

”Et Svar paa det udsatte mathematiske Spørgsmaal om de forskjellige Arter af Logarithmer og deres Natur og Beskaffenhed, ere indkomne tvende Afhandlinger:

No. 1 Dissertatio de Logarithmorum, quæ exstant, speciebus & earum indole, med Devise: amant alterna camoenæ. No. 2 Dissertatiuncula de obtinentibus Logarithmorum speciebus, med Devise: ne inexcusabilis absis, interdum nugaris.

”Ved disse Afhandlinger ere saa gode, at enhver af dem kunde have fortjent Premien, om den havde været allene. No. 1 har noget fuldstændigere end No. 2 behandler Logarithmernes almindelige Theorie, derimod har No. 2 nærmere holdt sig til det udsatte Spørgsmaal, ved at anføre og forklare flere Arter af de forskjellige Logarithmer; ligesom og No. 2 fremkommer No. 1 har meget meer om Logarithmernes Litteraturhistorie og om de forskjellige saavel ældre som nyere

Udgaver af Logarithmetavler. Paa disse Grunde formeene vi, at No. 2 bør have Premien; dog kan vi ei undlade at bemærke, at begge Afhandlingerne, om de skulde trykkes, af Forfatterne maatte igiennemsees og rettes for adskillige Sprogfeil og anden indsegen Uagtksomhed, hvilket i Særdeleshed gielder om No. 2. Tidens Korthed har formodentligen hindret Forfatterne fra at give deres Arbeide den sidste Politur”.

Kjøbenhavn den 28de Jan. 1795.

Dugge. Woldike. Wolff.

Forfatter af Priisafhandlingen er Hr. Søren Raomussen fra Christianssand, Student.

Priismaterier for Aar 1795, approberede af
Hans Majestæt den 27de Januarii.

I Theologien.

Religione judaica ad christianam ita primum comparata, ut utriusque non solum convenientia, verum etiam discrepantia conspicua fiat; hujus deinde nexus rite observati usus ostendatur.

I Jurisprudenz.

An testamenta jure naturæ sunt valida; & num rationibus jurisprudentiæ legislativiæ convenient?

I Medicinen.

Theoriam secretionis humorum mechanicis & chemicis rationibus stabilitam exponere.

I Philosophien.

Num philosophari de Deo possumus sine Antropomorphismo? Et si non possumus, qualis non repudiandus?

I Mathematiken.

Breviter demonstrare theoriam motus corporum in vacuo projectorum.

I Æsthetiken.

Hvad Alder er meest flittet til at danne den store Digter? den raae og udyrkede, eller den flebne og dyrkede?

I Philologien.

Ex Odis Horatii & Virgilio Æneide constituere & determinare, quam potestatem poetæ summo Jovi tribuerint; quale ejus in deos hominesque imperium fuerit; quomodo aut fatorum necessitate, aut ceterorum deorum potestate & assignatis cuique partibus circumscriptum.

I Historien.

Bed Glemmelæsningen af Særo's og Snorre Sturlesens historiske Bærker at bemærke de Tildragelser, der af Fremmedes Beretninger ere urigtig henhæftede til vort Norden, som her foresaldne.

XII.

Heitideligheder ved Universitetet.

Den 29de Decbr. 1794 blev i Anledning af S. R. S. Prindsesse Sophie Friederikes Dødsfald paa Universitetets øverste Høresal holdet en Sørgerale af det nuværende Rector Professor Baden, hvori han be-

skrev denne Prindsesses Fortienester, fornemmelig i Henseende til den populære Tone hun søgte at indføre ved sit Hof, og hendes ualmindelige Omfarg for hendes Børns Opdragelse. Denne Heitidelighed forkyndte Universitetets Secretarius Hr. Professor Wøldike ved et Indbydelseskrift i Lapidarkunst.

Den 7de Febr. 1795 blev paa Universitetets øverste Høresal i Anledning af Hans Majestæts Fødselsdag holdet den sædvanlige aarlige Tale af ovenmeldte Universitetets Rector Professor Baden, som foreskillede: at den danske Regjering intet har at frygte for borgerlige Uroeligheder, hvilket han søgte at bevise ved Berægtninger over Christiansborgs Slots Brand, og sande Ursagen til denne Tryghed i en viis Blanding af Frihed og Herredømme. For og efter Talen var bestemt at opføres et Cantate af Hr. Zaffe, hvortil Musikken var sat af Hr. Regimentsquartiermester Wedel. Men formædelt nogle Theatersangeres Upasselighed kunde denne Musik ikke opføres; og i dens Sted bleve nogle Symphonier affillede af det Kongelige Capel for og efter Talen.

Til denne Heitidelighed knode ovenmeldte Universitetets Secretarius Hr. Professor Wøldike indbudet ved et offentligt Programma, hvori han beskriver de Materialier som ere flittede til at slukke Jorden ved en opkommende Jdebrand*).

*) Efter Forfatterens Begjering anføres her nogle Steder, som han beder, at Læseren vilde behage at rette saaledes: Pag. 2. Lin. 32. tillægges: Vitricli VIII, Pag. 4. Lin. 35. isteden for: dydige. I. Digter. Lin. 38. isteden for: tribuant, I. tribuerint. Lin. 47. isteden for L. I. C.

XIII.

Om de Sprog, som have den største Overensstemmelse med det Danske eller Dansk-Gothiske.

(Et refonneret Udtog af Ridder Jhrs Fortale til hans Glossarium Svio-Gothicum).

For at dømme om Sprogenes Overensstemmelse, bør man kiende noget til Folkenes Slægtskab med hinanden, ligesom Folkenes Slægtskab tiener igien til at forklare Sprogenes Overensstemmelse. Disse tvende Formaalet staae i den næste Forbindelse sammen. Man kan ikke vente at blive lykkelig i sine Undersøgelser over Sprogenes Overensstemmelse, naar man ikke kiender Folkenes fælles Oprindelse og Herkomst; og eet af de vigtigste Hielpemidler til at erfare denne, er Sprogenes Studium.

Det er allene at beklage, at disse Materier ere indhyllede i saa stort et Mørke, at der behøves megen, baade Lærdom og Skarpsindighed til saa vel at faae fat paa, som at benytte sig af de saa Spor, der kunne lede til noget Lys i dette Mørke. Vi have saa paalidelige Efterretninger om Jordklodens første Bebyggelse, og de Folkeslag, hvorved den er iværksat. Det lidet, Moses, den allerældste Skribent vi kiende, beretter derom, bestaaer meest i blotte Navne, hvis Forklaring beroer størstedelen paa Gisninger. Og hvad Sprogenes Overensstemmelse angaaer, da er den blotte Lighed i Lyden eller Elementerne af Ord ikke nok til strax deraf at slutte Folkenes fælles Oprindelse eller Slægtskab. Thi saadan en Lighed kan være blot tilfældig. Skal noget bygges derpaa, saa bør det samme Ord findes i de beslegtede Dialekter, og man bør kunne viise, hvorledes Forandringen i Formen har kunnet skee efter visse Regler.

Saa meget kan man vel antage som vist og afgjort, at den nordlige Deel af Kleden, hvilken vi beboe, er besat med Folk fra Osten af; at vore allerældste Forfædre have i lang Tid boet ved det Rapsiske og sorte Hav iblant Skyter, Gøter, Massageter og andre Folkeslag; at de allerede længe for Christi Fødsel have trukket sig fra de østlige Kanter mere imod Nord, og ere paa adskillige Veie komne ind i vort Norden; at Norden har i de ældre Tider været kaldet Gothland, og Indbyggerne Gøther; og at deres Sprog, det Gothiske, ikke allene endnu er tilovers i Dansk, Svensk, Norsk, Tydsk, Engelsk og flere Sprog, men ogsaa, formedelt sin Nedstammelse fra det Skytiske Sprog, har havt Overensstemmelse med det gamle Phønisiske, og altsaa med det Hebraiske, Græske og Latinske. Disse Ting, siger jeg, antager jeg som afgjorte, og beraader mig, i Henseende til Deviirerne derfor, paa vore meget lærde Historie-skriveres Subjms og Schiønings Undersøgelser. — Vi ville nu see, hvorledes det Dansk-Gothiske Sprog stemmer overens

1) med det Hebraiske.

Det Hebraiske fortæner med Rette først at foretages, da man har gode Grunde til at troe, at det af alle bekendte Sprog er det ældste, og at altsaa den første Rod, saa at sige, til alle nu levende Sprog bør findes i dette. Og da tillige det Skytiske Sprog, hvoraf vores og flere beslegtede ere Skud, som siden skal viises, er det ældste næst det Hebraiske, saa kan det ikke andet være, formedelt den Forandring, som alle Sprog ere underkastede, end at der i dette jo maa være bleven meget tilbage, hvoraf man kan see det allerældste Slægtkab. Paa denne Grund have ogsaa mange Lærde udledet alle europæiske Sprog af de østerlandske. Og vist nok er her en Mark, hvor Vittighed og en levende Indbildningskraft har Lov at

give sig Tilsen meer end noget andet Sted, især da de østerlandske Sprog have mange Dialekter, hvoraf den ene kan staae, hvad den anden fattes, da videre ikke allene eet Ord har mange og de forskjelligste Bemærkelser, men ogsaa een og den samme Ting udtrykkes med mange Ord af samme Bemærkelse, især i det Arabiske, og endelig adskillige Bogstavers, især Gutturalerne's Lyd, som er fremmed for de vestlige Folk, giver en overflødig Materie til Gissninger. Men ligesom man paa den ene Kant ikke bør modsigge en soleklar Sandhed, saa bør man heller ikke lade sig bevæge af den ringeste Lighed til at gjøre et Spring fra Norden til Osten, og ikke oplede Ordene's Oprindelse i det Hebraiske, uden for saavidt de ældre Sprog og de, som ere de asiatiske Landstæber nærmere, viise, igiennem hvilke Kanaler ethvert Ord kan være kommet til os fra denne første Kilde. Thi ligesom det er vist, at Menneskene have udbredt deres Sprog tilligemed dem selv, saa er det ikke mindre vist, at den allerførste Deel af Ordene i saa mange Aarhundredes Forløb har maattet forandres saaledes, at man nu omstunder umuelig kan gjøre fuldkommen Rede for denne Forandring. For at oplyse dette med eet eneste Exempel, vil jeg anføre de Hebraiske Tals Schesch, d. e. sex, og Schaba, syv, hvilke to Tal findes næsten i alle Sprog med en overmaade liden Forandring. Ingen kan derfor tvivle paa, at jo disse Tals Navne ere komne fra Osten, ligesom der heller ingen Marsag er til at tvivle, at jo Navnene paa de øvrige Tal, som gaae foran og følge efter, ere af samme Herkomst, endskjønt det maaskee skulde være et forgæves Arbejde, om man vilde viise, hvorledes af Kamesch var kommet Latinerne's quinque, eller Grækerne's πέντε, eller vores fem. I mine Tanker er den Overensstemmelse, som findes her, nok til at viise en fælles Herkomst og Oprindelse; li-

gesom den endnu større Afvigelse røber, at de europæiske Sprog ikke nylig ere komne fra deres Fostermoder, men at der fra den Tid maaskee være forløbene mange Aarhundrede.

Hvad jeg har anført om Talordene, gielder ligeledes om mange andre. Næmlig: hvor man finder et Ord i vort Sprog, som de øvrige beslagtede Sprog ligeledes eie, og som tilforn har været i Brug i det latinske og græske Sprog, der dømmer man let, at dette Ord maa være kommet fra en fælles Kilde, hvilken ikke kan være anden end det scytiske; og naar man tillige finder det samme Ord i det Hebraiske, vil man holde det for aabenbart, at dets første Udspring maa søges herfra. Saaledes kalde alle gothiske Dialekter det, hvormed Orne værges sig, Zorn, og da disse i det Latinske hedde *cornu*, og i det Græske, med nogen Forandring i Endelsen, *κερατα*, saa bør ingen tvivle om, at jo disse Ord komme af det Hebraiske keren. Af det Hebraiske kol, vox, er kommet det græske *καλον*, vocare, og da de gamle Latiner meget ofte brugte kalare i samme Bemærkelse (hvoraf Kalendæ), saa er der intet, som hindrer, at vi jo kan holde vores Kalde for at være beslagtet med hine. Det vi nu kalde glædes, udtalede vores Forfædre *gædas*, hvilket kommer nær til det latinske gaudeo, og det græske *γαδομαι* eller *γηδομαι*, hvorfra vi videre ledes til det hebraiske kadah, som bemærker det samme. Hoga bemærkede i gammel Tid cogitare, hvilket er det mesogothiske hugian, og hvorfra endnu hos os er tilovers Hue, for-Gr. Sind og Hue for: Sind og Tanke; det samme er det græske *ηγεομαι*, og det gammel-latinske cogo, hvis frequentativum er cogito; og alle disse Ord, hvoraf endelig uden af det hebraiske hagah, meditatus est, cogitavit? Hebræerne have det pron. demonstr. Sch, Suh; Soth, is, ea, id, hvilket med en liden Forandring kal-

Bes i det Mesogothiske sa, so, thata; og da de Pronominer, sa, su, that, ere meget brugelige i det islandiske Sprog og Middelfalderens gothiske Skrifter, s. Er. sa Madur, denne Mand; su Quinna, denne Kvinde; that Land, det Land, og Angelsaxerne ligesledes bruge se, seo, that; saa kan der ingen Tvivl være, at jo disse Ord have deres Udspring fra Osten. Hvor det gothiske thata er fra, der har ogsaa det græske *ταστο* kunnet komme, og, omendskiønt de latinske is, ea, id, synes at være meget forskiellige fra den første Kilde, saa komme de dog nærmere, naar vi erindre, at de gamle Grammatici fortælle os, at Rom's første Indbyggere have brugt sa for ea, og sum for eum. Paa samme Maade, naar Hebræerne bruge lavah i Bemærkelsen at laane, og Mesogotherne derfor have havt laifhvan, saa er det rimeligt, om ikke vist, at det gamle gothiske lea, lia, det tydske Leibhen og endelig vores laane have deres Oprindelse derfra. Det hebraiske lakak, lingere, det græske *λακων*, det mesogothiske leighvan, det tydske locken, ere synonyma, og bevise tydelig, at vores stikke ikke er forskielligt fra hine uden ved den sibilende Lyd, som er sat foran. Det er af den Marsag, at en meget lærd Mand har sagt om Wormii Lexicon Runicum, at, naar han kastede Dinene derpaa, var han næsten uvis, om det var Runer eller Hebraisk, han læste. Men deri er denne lærde Mand gaaet for vidt; og det gaaer de Lærde undertiden som dem, der have Skade i Dinene, og synes, at alt hvad de see paa, har en gul Farve. Saaledes finde de Lærde allevegne noget, som har Overensstemmelse med deres Studeringer og Hypotheser.

For at tage sig i vare for denne Feil, bør man ikke søge Ordnes Oprindelse andensheds, end hvor man kan følge de angivne Spor. Saaledes, endskiønt intet kan være ligere end vores raade i Bemær-

kelsen af at herske (Gud sigre for os og raade), og det hebraiske radah; videre, det gothiske skalja, intelligere, vores skille, s. Er. skille Ondt og Godt, og det hebraiske hiskil; end vores Hæder, honos, gloria, og det hebraiske hæder, foruden mange andre: saa dog, da Mellemordene fattes, som skulde forbinde dem, bør man heller tilskrive dem en Hændelse, end en fælles Oprindelse.

2) Det Skytiske Sprog.

Efter det hebraiske Sprog bør det Skytiske nærmest komme i Betragtning. Men ligesom denne Nation, der forud havde underlagt sig den fornemste Deel ikke allene af Europa, men ogsaa Asien, blev i Tidens Længde blandet med adskillige andre Folkeslag, og selv deelt i mange Nationer, der havde forskiellige Sprog, endskiønt de indbefattedes under det fælles Navn af Skyter; saa er det klart, at der ikke allene intet kan sluttes fra de Ord, som hist og her findes hos de gamle latinske og græske Skribenter og udgives for Skytiske, men at de endog spille Umagen, der af det gothiske eller allemanniske Sprogs Forraad søge at forklare de Ord, der maaffee ere sarmatiske, eller hvo veed af hvad for en af de gamle Dialekter.

Nemlig Skyternes Sprog var, som sagt, i gamle Dage meget forskielligt. Man læser derfor hos Herodot, at de, som reiste igiennem Skytien til de Phalacrer, behøvede syv Tolke og ligesaa mange Sprog. Dette Antal forøger Plinius, som siger, at Romerne havde 130 Tolke til at forrette deres Ting i Colchis. Lucianus beretter, at Tiridates, en Konge i Pontus, da han kunde faae alting af Nero, forlangede intet fra meget som een af hans Pantomimer, for at kunne undvære den store Skare af Tolke, som han ellers behøvede for at tale med sine Undersaatter i de forskiellige Sprog. Det er desuden bekjendt nok,

at *Mithridates*, en Konge i samme Egn, lærte i samme Henseende 22 Sprog.

Hos de græske og latinske Skribenter indbefattedes under Skytternes almindelige Navn næsten alle de Nationer, som boede paa begge Bredder af Donaustrømmen, og siden paa hin Side samme indtog de store Landstrækninger, der paa den ene Side udstrakte sig til begge Bredder af det Caspiske Hav, paa den anden Side lige til Tydskland.

Men omendstout dette er saaledes, saa have dog de Nationer i Særdeleshed baaret Navn af Skytter, som beboede den Tauriske Halvø og de Steder, som laae nærmest ved *Palus Mæotis*. Disse Folk kaldes i Blæng Skyter og Gother, og de Bedrifter, som af een Skribent tillægges Skytterne, tillægges Gotterne af en anden. Hvorfor Ihre holder *Salmastii* Mening for rimeligst, at Geter og Gotther ere de, som Grækerne efter deres Udtale have kaldet Skyter. Næmlig Grækerne, og især *Colerne*, pleiede gjerne at sætte Bogstavet *s* foran nomina propria; saaledes kaldte de *Cimbrerne* *σκιμπεροι* nr. m. Dette er altsaa den rette Oprindelse til det Skytiske Navn, og deraf seer man tillige, hvorfor de gamle Skribenter snart tale om Geterne, som et Skytisk Folk, snart om Skytterne som en Deel af Geterne.

Denne Mening bestrykes mangfoldig, naar man erindrer, at den Tauriske Halvø, hvor Skytternes Hovedsæde har været, endnu den Dag i Dager, bruger det gothiske Sprog, der ligner saa aldeles det, som *Uspilas* brugte, at det er næsten et Underværk, at et Sprog har kunnet vedligeholdes i tretten Aarhundrede uden større Forandring. Det er en bekiende Sag, at *Buabeqv*, den rom-rskeiserlig Gesandt ved det ottomanniske Hof, har truffet to Indbyggere fra denne Egn, efter hvis Mund han har optegnet nogle Ord, hvilke Ihre finder aldeles overensstem-

mende med den Dialekt af det gothiske Sprog, som forekommer i den saa kaldte *Solvocodex* af *Uspilas's* Evangelier, der giemmes i det Upsalske Bibliothek. Jeg vil ikkun anføre nogle, som ere aldeles Danske, tilligemed den liden Forandring i Formen, de have hos *Uspilas*, at man ikke skal troe, Ligheden berøer allene paa en Slump. De Folk, *Buabeqv* havde disse Ord fra, vare fra *Precop*.

Precop.

Uspil.

<i>Plur</i> , sanguis.	<i>Bloths</i> , id.
<i>stul</i> , sedes.	<i>stols</i> , id.
<i>hus</i> , domus.	<i>hus</i> , id: <i>Gudhusa</i> , Joh. 18, 20.
<i>wingarz</i> , vitis.	<i>weinagards</i> , vinea.
<i>reghen</i> , pluvia.	<i>rign</i> , id.
<i>bruder</i> , frater.	<i>brothar</i> , id.
<i>schwester</i> , soror.	<i>soistar</i> , id.
<i>alz</i> , fenex.	<i>alts</i> , id.
<i>wintch</i> , ventus.	<i>vinds</i> , id.
<i>siluir</i> , argentum.	<i>silubr</i> , id.
<i>goltz</i> , aurum.	<i>gulth</i> , Luc. 15, 22. id.
<i>kor</i> , triticum.	<i>kaurno</i> , granum.
<i>salt</i> , sal.	<i>salt</i> , id.
<i>fisch</i> , piscis.	<i>fisks</i> , id.
<i>hoef</i> , caput.	<i>haubith</i> , id.
<i>stern</i> , stella.	<i>stiarno</i> , id.
<i>sunne</i> , sol.	<i>sunno</i> , id.
<i>mine</i> , luna.	<i>menath</i> , mensis.
<i>rag</i> , dies.	<i>dags</i> , id.
<i>oeghine</i> , oculi.	<i>augona</i> , id.
<i>hando</i> , manus.	<i>handus</i> , id.
<i>brunna</i> , fons.	<i>brunna</i> , id.
<i>schlipen</i> , dormire.	<i>stapan</i> , id.
<i>kommen</i> , venire.	<i>quiman</i> , id.
<i>singhen</i> , canere.	<i>siggvan</i> , id.
<i>lachen</i> , ridere.	<i>laikan</i> , id.
<i>criten</i> , flere.	<i>gretan</i> , id.

Precop.

geen, ire.

schwalt, mors.

Uspbil.

gaggan, id.

swiltan, mori.

De Landskaber, i hvilke det getiske eller Skytiske Sprog har været brugt, ere, efter de græske og latinske Historieforfatters Beretning, følgende: 1) de pontiske Landskaber, saaledes kaldte af pontus Euxinus eller det sorte Hav, hvor man, allene af Ovids Vidnesbyrd, seer, at det getiske Sprog har været Modersmaalet; 2) Dacia, som indbefattede omtrent de Landskaber, der nu kaldes Siebenbürgen, Moldau og Wallachiet. Det er ogsaa bekendt, at Siebenbürgerne indtil denne Dag bruge det tydske Sprog; 3) Thracerne, som hos de gamle Skribenter kaldes i Flæng Geter og Thracer; 4) Moeserne, som bleve kaldte Gothi minores, og hos hvilke den berømte Uspbilas var Biskop; 5) Gepiderne; 6) Alanerne; 7) Amazonerne, hvis Historie, endskjønt den i de fleste Stykker er fuld af Fabler, saa kan der dog ingen Tvivl være om deres Sprog, da Jornandes beretter, at Gotherne vare deres Mand; 8) Longobarderne, hvis endog latinske Love ere opfyldte med gothiske Ord; 9) Cimmerierne, hvilke om de have været de samme, der siden kaldtes Cimbrer, som Plutarkus, Strabo og Diodorus Siculus eenstemmig bevidne, saa behøves intet videre Bevis for, at ogsaa de have talt Gothisk; 10) Ostrogotherne: disse Italiens Herre, der gave Romerne Love i det getiske Sprog, hvilket sees af en Riibekontrakt, som er fundet i Italien, og er skrevet i den moesogothiske Dialekt og med moesogothiske Bogstaver; 11) Wisigothernes; 12) Massageterne, d. e. de større Geter, i Modserning af de mindre Geter, hos hvilke Uspbilas var Biskop; 13) de Burgundioner; 14) de Hyperboreer, hvilket Navn, saa ubestemt det var, dog i Besynderlighed tillagdes dem, som boede allerlængst

imod Nord. Mærkwærdigt er det, som Diodor Siculus beretter om de Hyperboreiske Skyter, at de havde et særdeles Sprog, men som nærmede sig til det Attiske og Deliske, formodest det Vaand og Venstreb, som forud havde været imellem disse Folk; og vi skal strax faae at see, at Indbyggerne af Attica have talt Velasgisk, d. e. Getisk; 15) de Basterner eller Basterner, som vare et germanisk Folk.

(Fortsættelsen følger).

XIV.

Kongelige Rescripter og Cancelliebrev.

Kongel. Rescript af 26de Septbr. f. N., at Etatsraad og Professor Matthias Sartorpi, endskjønt han endnu ikke er ascenderet til Løn ved Universitetet, skal have Sæde og Stemme i Consistorium.

Kongel. Rescript af 10de October, at Studiosus Medicinæ Johan Gotfried Klein, som indtil videre forestaaer en Læges Embede ved Missionen i Tranquebar, og af bemeldte Collegium er, efter erholden Doctorgrad, udseet til ordentlig Læge sammesteds, maae uden foregaaende Examen fraværende promoveres som Doctor Medicinæ.

Kongel. allernaadigst Bevilling af 7de Novbr., at Decanus Odin Wolf, efter hans derom allerede den 1ste giorte Ansøgning, samt den af Rector og Professores derover meddeelte Erklæring, maae erholdes Doctor og Magistergraden i Philosophien med de Rettigheder, som Fundatsen for Kiøbenhavns Universitet giver, imod at han offentlig forsvare en af det philosophiske Facultet igennemseet og ap-

proberet Afhandling over en af ham selv valgt Materie.

Cancelliets Skrivelse af 22de Novbr., at Studicus Peter Severin Rohde maae underkaste sig den latinske juridiske Embeds-Examen, uden i Forveien at have taget Examen Philologicum.

Kongel. Reskript af 3die October, at Candidatus Theologiae Peter Wieck maae have Afgang til Borchens Collegium og de større Stipendier, naaget den ringere Character, han har erhholdet ved den philologiske Prøve, imod at han ikke nyder godt af Communitetet, Regentjen og de mindre Stipendier længere end 3 Aar.

Hermed har det denne Bestaaffenhed, at Studicenten Wieck i den philologiske Prøve ikke angav Hebraisk, da han den Gang ikke var sindet at studere Theologie. Han erhholdt da i denne Prøve ifflun 3 Characterer: et Laudabilem og to Haud illaudabiles, hvoraf Resultatcharacteren blev Haud illaudabilis. Da han siden betænkte sig og fattede det Forsæt at underkaste sig den theologiske Embeds-examen, maatte han efter et Kongel. allernaadigst Reskript først lade sig examinere i Hebraisk af Professore L. L. O. O. ved en af de ordentlige philologiske Prøver, hvor han da erhholdt Laudabilem. Nu havde han da for de Kurdsfaber, som kræves i den philologiske Prøve, to Laudabiles og to Haud illaudabiles, hvilket efter de ved Censuren antagne Regler udgiver til Hovedcharacter Laudabilem. Han troede da at kunne melde sig sem Candidat tilligemed andre til Borchens Collegium, fra hvilket som et Stipendium majus; d. e. som

overgaaer 50 Rbdr., de ere ubelukkede som i den philosophiske Examens Prøver have ifflun erhholdet til Hovedcharacter Haud illaudabilem. Og da dette blev ham naaget, indgik han til Cancelliet med den Ansøgning, hvorpaa ovenmeldte Kongel. Resolution, overeenstemmende med Consistorii Erklæring, er faldet.

Kongel. Reskript af 12te Decbr., at der paa Universitetets Auditorium skal holdes en Oration over høifalig Prindsesse Sophie Frederikes dødelige Afgang, Dagen efter at Hendes Kongel. Høiheds Liig er hensat i den Kongel. Begravelse i St. Lucie Kirke i Nøeskilde; hvilken Dag nærmere skal blive bestemt og bekiendtgjort.

Det danske Cancelliets Skrivelse af 17de ejusb., hvori bekiendtgjøres: at Løverdagen den 27de i d. M. er berammet til Hendes Kongel. Høiheds høifalig Prindsesse Sophie Frederikes Liigprocession; hvorefter altsaa den befalede Oration paa Univ. i denne Anledning bliver at holde Mandagen den 29de hujus.

Kongel. Reskript af 27de Decbr., at Studenterne Thomas Zerman og Poul Lange maae til deres forestaaende juridiske Examen være befriede for at underkaste sig den, dem ellers i Følge Forordningen af 7de May 1788 paaliggende philologiske Prøve.

Kongel. Reskript af 2den Jan. 1795, at Ingebricht Rosenberg maae indskrives som Student ved Kiøbenhavns Universitet, naaget han in Examine Artium ifflun har angivet de 5 første Capitler af Genesis, imod at han til Examinis Philosophici philologiske Prøve godtgiver, at han foruden hvad han til samme bør angive, ogsaa har læst 1ste Mosebog.

Det Kongel. danske Cancellies Promemoria af
 31te Jan. 1795: "Under 1ste Junii 1793 *) til-
 "meldte Man de Herrer Rector og Professorer, at
 "Hans Majestæt den, 22de May forhen, paa det Kon-
 "gelige Financescollegii Forestilling om, at Kjøbenhavns
 "Universitet maatte extraordinair indtil videre tillæg-
 "ges aarlig 2000 Rdlr. af den Kongelige Kasse, til
 "dermed at lønne 6 Professorer i forskiellige Videnskag-
 "ber, allernaadigst behagede at resolvere: at de til disse
 "Lønninger fornødne 2000 Rdlr. aarlig af den Konge-
 "lige Kasse maatte afholdes, dog under den Betingelse,
 "at den over Universitetet og de lærde Skoler allernaadigst
 "anordnede Commission inden Udgangen af Na-
 "ret 1794 skulde indkomme med en Plan paa hvad
 "Maade disse Lønninger, om ikke paa eensgang, saa
 "dog efterhaanden, af Univ. selv kunde overtages, da,
 "i Følge allerhøiestbeholdte Resolution, sammes Ud-
 "delse af den Kongelige Kasse, i Mangel af en saadan
 "Plans Forelæggelse til den foreskrevne Tid, ikke kunde
 "ventes længere at vedblive.

"Da nu det Kongel. Financescollegium har til-
 "meldt Cancelliet, at det er samme ubekjendt, at
 "fornævnte Plan er bleven Hans Majestæt forelagt,
 "og samme Collegium desaaarsag, i Betragtning af
 "den Indsigelse, Mangelen deraf, i Følge forbe-
 "holdte allerhøieste Resolution, ville have paa disse
 "Sagers Anviisning, har begjært sig underrettet om,
 "hvorevidt denne Resolution maatte være kommen til
 "Opsydselse.

"Saa skulde Man herved tjenstligst anmode de
 "Herrer Rector og Professorer, om denne Sag at

"ville meddele Cancelliet fornødne Underretning, for
 "derofter at kunne svare meerbemeldte Financescol-
 "legium.

Brandt.

Schow. Colbjørnsen. Reiersen.

XV.

Dødsfald.

Den 27de Februarii døde Hr. Conferentsraad **Wäl-
 ler**, Stempelpapirforvalter i Danmark og Norge,
 i en Alder af nesten 70 Aar: en Mand, som vel ikke
 har gjort sig bekjendt ved Skrifter i det literariske
 Fag, naar undtages den Andeel, han som Medlem
 af den Kongel. Myndt- og Medaille-Commission har
 havt i det Kongel. Kabinet ved Trykken bekjendtgjorte
 Beskrivelse; men som dog fortjener hos Literaturens
 Venner at være i hæderlig Erindring for den virksomme
 Bevillighed, hvormed han i de Aar, da hans Stil-
 ling ved Hoffet gav ham Leilighed dertil, understøt-
 tede adskillige Anlæg til nyttig Kundskab og god
 Smags Udbredelse. Hvormeget især de **skønne Vi-
 denkabers Selskab**, hvoraf han forblev et Med-
 lem til sin Død, har ham at takke for sin første Grun-
 delse, har jeg paa et andet Sted forklaret. Han
 efterlader sig en Samling af Kobberstik, der kan an-
 sees som en dansk Konsthistories Archiv, da den inde-
 holder alt hvad danske Kobberstikkere have arbejdet og
 hvad Fremmede have stukket, der angaaer Danne-
 mark. Denne Samling er Frugten af 50 Aars Ar-
 bejde og er bragt til en høi Grad af Fuldstændighed.
 Den bestaaer af omtrent 4500 Stykker, der indehol-

*) See Universitetsjournalen for 1793 pag. 92, 2.

des i 25 store Tasso Bind, hvoraf de 7 tabbefatte Kongelige og Tytskkelige Portraiter, 8 Bind private Mandes Portraiter, 2 Bind danske Kunstneres Arbejder, og de øvrige Prospecter, Dattailler o. s. v. Samlingen saaledes planmæssig ordnet er bleven til et betydeligt Værk, og dets udvortes Pragt svarer fuldkommen til dets indvortes Værd. Dets Nytte og Brugbarhed forsøges ved et derover forfattet fuldstændigt Catalog, som den Afsløde stod i Begreb med at lade trykke.

Det er at ønske og formode, at denne med saamegen Gliid og Nøie tilveiebragte vigtige Samling ikke bliver adsplictet.

Rettelse.

Hr. Corrector Zelberg i Ribe har ved Skrivelse erindret mig, at Gamsted Sogn i Nørre-Jylland, hvor Mester John Jensen Colding i den over ham ergangne Consistorial-Dom siges at have været Sognepræst, og som jeg (see Universitetsjournalens 2den Aargang S. 114 i Noten) har holdet for at være forskiellig fra Anst og Giesien Meenigheder, hvor Worm melder, at han var Præst, er uden tvivl et og samme Sted, da det Sted, hvor Præsten boer, kaldes nu Gamst, maa skee den Tid Gamsted (Gramsted er formodentlig en Skriversfeil), og man hører endnu ligesaa ofte nævne Gamst Sogn, som Anst eller Anst Sogn.